

ORVOSI KÖNYVTÁRAK MEDICAL LIBRARIES

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének hivatalos lapja
Official Journal of Hungarian Medical Library Association

2020. 17. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

KÖSZÖNTŐ / EDITORIALS	3
HÍREK / NEWS	4
<i>A 2019. évi Minősített Könyvtár címről és a Könyvtári Minőség Díjról</i>	4
<i>A Qulto 2020. évi Szakmai Napjáról</i>	4
<i>Prodan Zsolt ötlete – a CT-re varázsoljunk fényfestést</i>	4
<i>A Google fordítóról</i>	4
<i>A IX. Hegytörténeti Konferenciáról</i>	5
<i>Szóllás Péter lett az EMMI Könyvtári és Levéltári Főosztályának új vezetője</i>	5
<i>A 2019. évi orvosi-élettani Nobel-díjról</i>	5
<i>A KKDSZ kulturális dolgozók védelmében készített petíciójáról</i>	5
MOKSZ / HMLA	5
<i>Szluka Péter: „Régi Kollégák Találkozója”</i>	7
Számvetés a 2019. évről	9
<i>Magyar László András: A MNM Semmelweis Orvostörténeti Könyvtárában</i>	9
<i>Orbán Zsófia: A SE ETK Könyvtár fontosabb eseményei</i>	10
<i>Bede Józsefné: 2019 eseményei a Dr. Kállay Rudolf Orvostudományi Szakkönyvtárban</i>	11
<i>Dr. Gracza Tünde: A PTE ETK Pekár Könyvtár 2019-es éve</i>	13
KÉPZÉS, TOVÁBBKÉPZÉS / EDUCATION, TRAINING	15
<i>Molnár-Taga Márta: MTMT2 tréning</i>	15
<i>Hajdu Dénesné: Beszámoló a 250 éves Jubileumi Semmelweis Szenior Akadémiáról</i>	16
TUDOMÁNYMETRIA / SCIENTOMETRICS	20
<i>Lovász Dávid: Beszámoló a „Tudománymetria: Barát vagy ellenség” című konferenciáról</i>	20
<i>Horváth Patrik: Az információ hatalom – Kik azok az adatgazdászok?</i>	31
<i>Dr. Gracza Tünde: Szószedet – Adat</i>	33
ÖSSZEFOGLALÓ KÖZLEMÉNYEK / REVIEW ARTICLES	39
<i>Orvos-Tóth Noémi: Magányjárvány</i>	39
INNEN-ONNAN / FROM HERE AND THERE	41
<i>Vajda Lőrinc: Online szakkönyvek az Akadémiai Kiadótól. A MeRSZ mint Digitális könyvtár és publikációs platform</i>	41
<i>Dr. Minárovics János: „Kutatás és képzés ma – jobb egészség holnap”</i>	44
<i>Motoricz Tekla: Segítség szülőknek és gyerekeknek : az altatásról írt mesekönyvet Két pécsi orvos</i>	46
LÉLEK-HÚROK / SOUL STRINGS	48
<i>Kósáné Holecz Anna Mária: Hogyan kerültem a Nemzeti színpadára?</i>	48
<i>Dr. Gracza Tünde: „Tölgyág” a japán virágrendezésben – Beszélgetés Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnessel az „Ikebana – A gyökerektől napjainkig” című kiállítás kapcsán</i>	50
SZERZŐI ÚTMUTATÓ / INSTRUCTION FOR AUTHORS	56

Kedves Kolléga! Kedves Olvasó!

Igazi tarka-barka tavaszi számot adunk most közre. Van benne öröm és akad szomorúság is.

Öröm, ha a régi munkatársak találkoznak – erről számol be elnökünk Szluka Péter –, vagy ha elmondják – mint most teszi Kósáné Holecz Anna Mária és Hajdu Dénesné – milyen értékesen telnek a nyugdíjas évek. De ugyanígy melengeti a szívünket a két pécsi aneszteziológus orvos, akik a gyermekek kórházi tartózkodását teszik könnyebbé és érthetőbbé most megjelent „Álomgyár a kórházban” című könyvükkel.

És persze elszomorodunk azon, hogy csak ilyen kevés munkatársunk vállalkozott arra, hogy felidézzen néhány kellemes eseményt az elmúlt esztendőből. Sokan válaszolták azt a megkeresésemre, hogy nincs mit megosztani az Orvosi Könyvtárak olvasóival, sőt, néhányan a könyvtárunk felszámolásáról adtak hírt.

A tudomány is terítékre kerül. Lovász Dávid egy tudománymetria témában tartott konferencia élményeit osztja meg az érdeklődőkkel, Molnár-Taga Márta képzést tartott az MTMT2-ről.

Azt mondják, hogy az adatokkal kapcsolatos tennivalók fogják megmenteni a jövő könyvtárosait. Nem láthatunk a jövőbe, de fiatal kollégánkat Horváth Patrikot is foglalkoztatja ez a gondolat, az adatgazdászatról írt. Egy szöszedetet is közreadunk e témában és az sem baj, ha sok kritikát provokál majd ki.

Napjainkban sokféle járvány pusztítja a népességet. Az egyik legalattomosabbról, a magányjárványról ír Orvos-Tóth Noémi.

Végül egy egész kiállításnyi csodaszép – nem csak tavaszi – virágot nyújt át szerkesztőtársam Tölgyesi Ági.

Sok megosztásra alkalmas szép élményt kívánok a 2020. évre:

*Dr. Gracza Tünde
szerkesztő*

2020. január 22-én, a magyar kultúra napján Fekete Péter, az EMMI kultúráért felelős államtitkára, és dr. Fülöp Péter, az EMMI művészeti, közművelődési és közgyűjteményi ügyekért felelős helyettes államtitkára adták át a 2019. évi pályázat nyerteseinek a Könyvtári Minőségi Díjat és a Minősített Könyvtár címet.

A Könyvtári Minőségi Díjat magas színvonalú innovatív könyvtári szolgáltatások megvalósításáért a szegedi Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár érdemelte ki. A minőségmenedzsment eszközeinek több éves sikeres alkalmazásáért a következő könyvtárak váltak a Minősített Könyvtár cím birtokosává: Bács- Kiskun Megyei Katona József Könyvtár, a pécsi Csorba Győző Könyvtár, az orosházi Justh Zsigmond Városi Könyvtár, Kiskunfélegyházi Petőfi Sándor Városi Könyvtár, Tolna Megyei Illyés Gyula Könyvtár, a szolnoki Verseghy Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézmény, a székesfehérvári Vörösmarty Mihály Könyvtár.

Forrás: <http://www.ki.oszk.hu/hir/konyvtari-intezet/>

A Qulto Éves Szakmai Napját 2020. január 29-én 10.00 órától tartották a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. A rendezvényen aktuális projektjeikről, fejlesztéseikről és jövőbeli terveikről számoltak be a közgyűjtemények munkatársainak, szakmai partnereiknek, illetve minden kedves érdeklődőnek. A programot vendégelőadások is színesítették. A rendezvényen való részvétel díjmentes, de regisztrációhoz kötött volt.

Forrás: https://qulto.eu/hu/valasztott_hir/-/tartalom/qulto-eves-szakmai-nap-2020-111019

2019. december 6-án avatták fel az ország legmodernebb CT-jét. „Ilyen CT nincs sehol a környéken, és nem csak azért mert ez a gép többet tud, mint a többi, hanem azért is, mert a szívünket is „beletettük”. Van egy orvos, Prodan Zsolt, aki kicsit őrült-zseni éjjel-nappal gyermekszíveket operál, transzplantál, amikor éppen nem, azon töri a fejét, hogy lehetne szebbé tenni a szívbetegek gyermekek életét. Most azt álmodta, a szívközpontba érkezett CT-re varázsoljunk fényfestést, hogy a gyermekek ne féljenek annyira,

amikor belépnek ide a vizsgálatra. Az új készülékre többféle mozgó és álló mesefigurát tudunk fénnel festeni.”

Forrás: Facebook

A Google általában pár lépéssel a többi tech óriás előtt jár, ha algoritmusokról és mesterséges intelligenciáról van szó. Nemrég arról tartottak egy rövid bemutatót San Franciscóban, hogy mire lesz képes a Google Fordító, ha az androidos app megkapja a következő frissítését. A szolgáltatás valós időben fordítja le az egyik beszélt nyelvet egy másikra.

Forrás: <https://pcworld.hu/>

2019. december 9-én tartották meg Egészségügy a Hegyvidéken címmel a IX. Hegytörténeti Konferenciát. A konferencia levezető elnöke Dr. Kapronczay Károly előadóként is szerepelt: - *A betegellátás kialakulása Budán és a Hegyvidéken a 18-19. században.* Debrődi Gábor: *Budapest székesfőváros mentéstörténete*, Völgyi Péterné Dr. Reich Márta: *A Titanic árnyékában*, Dr. Lengyel Árpád, az RMS Carpathia hajó főorvosának élete, Földvály Gergely: *Hegyvidéki szanatóriumok és kórházak kápolnái*, Dr. Jákó Péter: *A Vöröskereszt Erzsébet Kórházától a Sportkórházig – 125 év története*, Dr. Szabó Katalin: *Okolicsányi-Kuthy Dezső és a gümőkór elleni küzdelem*, Tüske Tamás: *Schwartzer Ferenc tébolydaja és utód intézményei* témában tartott előadást.

Forrás: <https://helytortenetigyujtemeny.hu/programok/ix-hegytorteneti-konferencia>

Dr. Fülöp Péter helyettes államtitkár /EMMI Kultúráért Felelős Államtitkárság/ tájékoztatása alapján értesítjük a kollégákat, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma Könyvtári és Levéltári Főosztályának vezetését 2019. december 18. napjától Szóllás Péter főosztályvezető úr látja el. Főosztályvezető úr elérhetőségei: peter.szollas@emmi.gov.hu, 36 1 795 5457,

Forrás: <https://ki.oszk.hu/hir/igazgatosag/szemelyi-valtozas>

A 2019-es orvosi-élettani Nobel-díjat három kutatónak, William Kaelinnek, Sir Peter Ratcliffe-nek, illetve Gregg Semenzának ítélte a Svég Királyi Akadémia Nobel Bizottsága. Felfedezéseik az élet talán legalapvetőbb jelenségét, a légzést érintették. Megdöbbentő lehet, hogy noha az oxigén központi szerepét az életfolyamatok fenntartásában már a modern biológia kezdetei óta érti az emberiség, az oxigénhiány következtében fellépő folyamatokról egészen a legutóbbi évtizedekig csak spekulációk voltak.

Forrás: LAM

Dr. Kásler Miklós felhatalmazása alapján Fekete Péter kulturáért felelős államtitkár vette át 2020. január 22-én az EMMI Akadémia utca 3. szám alatti épületében azt a petíciót, melyet a Közgyűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete fogalmazott meg a magyar kulturális intézményekben foglalkoztatott munkavállalók bérhelyzetéről, a 2020. évre tervezett befagyasztott közalkalmazotti bértábláról. Eszerint az

„A” fizetési osztályban 161.000,- Ft, az összes többiben „F” 16-17, „G” 15-17, „H” 12-17, „I” 9-17, „J” 7-17” kivételével 210.600,- Ft összeg szerepel.

Forrás: <http://kkdsz.hu/?p=7868>

A Közgyűjtéményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete (KKDSZ) felhívása a Magyar Kultúra ünnepén a kulturális dolgozók védelmére és megbecsülésére!

A Magyar Kultúra Napján – minden év január 22-én – hagyományainkat, ezeréves európai kultúránkat ünnepeljük, jogos büszkeséggel gondolunk ezen a napon az elődeink által létrehozott kulturális, szellemi értékekre.

A kulturális kormányzat vezetője büszkén jelenti ki, hogy a magyarság a nyugat-európai népeknél jobban őrzi európai kulturális értékeit. Kijelenti, hogy az elmúlt években komoly előrelépés történt a kulturális alapellátásban, amely a legkisebb falvakba is eljuttatja a kultúrát.

A kormány látványberuházásokkal bizonyítja elkötelezettségét, de a nemzeti közművelődés alapintézményei a vidéki könyvtárak, múzeumok, művelődési otthonok működési feltételei szinte semmit sem javultak az elmúlt években. Egyre több kulturális nonprofit kft. működik az országban, ami csak a fenntartó és nem a munkavégzés minősége szempontjából kedvező.

A kulturális ágazatban dolgozók bére még a költségvetésben dolgozók egyébként sem magas átlagbérét sem éri el. A kormányzat bérpolitikájának eredményeként 2020-ban ott tartunk, hogy szinte az ágazat összes dolgozója – alapfizetését tekintve – a garantált bérminimumot kapja!

Valóban lehet alulfinanszírozott intézményekkel és (éh)bérekkel európai kultúránkat megőrizni?

Kérünk mindenkit, akinek fontos, hogy szabad és művelt nemzet éljen e hazában a magyar kultúrát fenntartó közgyűjtémények és művelődési intézmények további bontását ne engedje! Tiltakozzon a közművelődésben dolgozók megalázó bérezése ellen, aláírásával támogassa a szakszervezet követeléseit!

- 1. Követeljük azonnali bértárgyalások megkezdését a Közgyűjtéményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete – KKDSZ – és a megállapodási joggal felruházott kormányzati vezetők között!*
- 2. A bértárgyalások alapja: a bértáblák szerinti legkisebb nettó illetmény legyen legalább azonos a számított minimálbérrel, de megtartva a bértábla eredeti arányrendszerét!*
- 3. A közgyűjtéményi és közművelődési szférát érintő azonnali béremelés időpontja és mértéke legyen független a szféra ágazataira kidolgozandó életpálya modellek életbelépésének időpontjától és mértékétől!*
- 4. A bértárgyalásokon megkötött megállapodást/megállapodásokat valamennyi megállapodó fél tekintse érvényesnek úgy a központi, mint az önkormányzati közgyűjtéményi és közművelődési intézményrendszerre! A Kormány adjon kiegészítő normatív támogatást a béremelések végrehajtásához!*
- 5. 2020-ban történjen meg a teljes állami és önkormányzati közgyűjtéményi és közművelődési intézményrendszer működési feltételeinek pénzügyi megerősítése, a vonatkozó normatívák és az ágazathoz tartozó nemzeti intézmények támogatásainak reális megnövelésével.*

Dobrovits Orsolya KKDSZ

Forrás: https://www.peticiok.com/agazat_minimalberen_a_kkdsz_felhivasa

Kedves Kollégák!

Örömmel tájékoztatlak benneteket, hogy 2019. december 5-én megtartottuk a „Régi Kollégák Találkozóját”.

Jelen voltak:

- Bartha Erzsébet (Semmelweis Egyetem Urológiai Klinika Könyvtár)
- Beniczky Gáborné (Egészségügyi Minisztérium Könyvtár)
- Gerő Gyula (OSZK)
- Gyöngyössy Gabriella (Semmelweis Egyetem I. Sz. Belgyógyászati Klinika Könyvtár)
- Hajdu Dénesné, Márta (Szolnok, Hetényi Orvosi Könyvtár)
- Halasyné Penczi Klára (Szolnoki Tüdőkórház Könyvtár)
- Kósáné Holecz Anna Mária (ORFI Könyvtár)
- Romhányi Istvánné (Szolnok, MÁV Kórház)
- Sándor Istvánné (Budai Irgalmasrendi Kórház Könyvtár)
- Ujhelyi Margit (Semmelweis Egyetem Központi Könyvtár)
- Rejpál Noémi (Soproni Kórház Könyvtár)

A program szervezését és bonyolítását a Központi Könyvtár munkatársain kívül az AEEK Országos Egészségtudományi Szakkönyvtártól Brátánné Mikics Veronika is segítette.

A Brátánné által készített képek megtekinthetők a MOKSZ honlapján az alábbi linken:
<http://www.moksz.org/news/adventi-nyugdijas-talalkozo-2019/>

A beszélgetés során beszámoltam az elmúlt évben történt eseményekről, a korszerű könyvtári szolgáltatásokról, az MTMT-ről, illetve minden kolléga részletesen beszélt magáról.

Külön kiemelnénk Hajdu Márta aktív életét, aki részt vesz a Semmelweis Egyetem Nagyvárad téri Elméleti Tömbben 2019. ősze óta futó Szenior Akadémia szabadelőadás-sorozatán, mely 2020-ban is folytatódik. Itt az egyetemek vezető professzorai, kutatói mutatják be a leggyakoribb betegségekre vonatkozó ismereteket valamint az orvostudomány legfrissebb eredményeit.

Az előadások időpontja: 2020. február 03-tól hétfőnként 18 óra (április 13-a kivételével), a helyszín: Semmelweis Egyetem Nagyvárad Téri Elméleti Tömb Díszterem (1089 Budapest, Nagyvárad tér 4. földszint).

Minden érdeklődőt életkortól függetlenül szeretettel várnak, és az előadások után közös fórumra nyílik lehetőség! A részvétel ingyenes, azonban mielőbbi regisztráció szükséges, a seniorakademia@semmelweis-univ.hu e-mailen, melynek határideje 2019. december 20. További információ itt található: <http://semmelweis.hu/hirek/events/szenior-akademia-a-semmelweis-egyetemen-11/>

Tájékoztatlak benneteket, hogy a Magyar Kultúra Napja alkalmából 2020. január 22-én a Nemzeti Színházban fellép Kósáné Holecz Annamára (ORFI Könyvtár), mint a Mányi amatőr színjátszó csoport tagja.

Megtekinthetjük őt és a csoport többi tagját József Attila életéről és munkásságáról készült előadásukban. Az előadásról részletesebb információt hamarosan küldünk.

Üdvözlettel:

Szluka Péter
MOKSZ elnök

Számvetés a 2019. évről

Összeállította: Dr. Gracza Tünde

szerkesztő, Orvosi Könyvtárak
e-mail: tunde.gracza@aok.pte.hu

Kedves Kollégáim!

A közelgő év vége alkalmából egy kis visszatekintésre invitálalak Benneteket. Kérlek szépen, gondoljátok végig, hogy melyek voltak kórházaitokban, könyvtáraitokban a 2019. esztendő legfontosabb eseményei. Kérlek szépen, hogy osszátok meg ezeket a gondolatokat – az Orvosi Könyvtárak hasábjain keresztül – velünk is. Amilyen hamar csak lehetséges küldjétek el nekem, ha lehetséges fotókkal együtt a "beszámolóitokat"! (Ez lehet rövid is és hosszú is, ahogy szeretnétek!) Kérlek szépen, ne ijedjete meg a "feladattól".

Olyan szép lenne, ha osztozhatnánk az örömeitekben, ha értékes nyomot hagyhatnánk magunk után..."

Ezekkel a gondolatokkal fordultam Kollégáinkhoz 2019. december 5-én. Az alábbi válaszok érkeztek:

A Magyar Nemzeti Múzeum Semmelweis Orvostörténeti Könyvtárában – mert legújabbban így hívnak bennünket – több eseményre is sor került. Nagy sikere volt tavalyi négy "házbejárásunknak", amelyek során bemutattuk gyönyörű épületünket és annak történetét: a bejárásokon több, mint 60 vendég vett részt. Tavaly konferenciákat is rendeztünk, ezek közül a legsikeresebb a nemzetközi múmiatörténeti konferencia volt augusztusban, amelyen a múmia-szakma (akármily hihetetlen, ilyen is van) legnevesebb nemzetközi tudósai vettek részt. Aztán végre a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és egyben a könyvtár is végre vezetőt kapott Dr. Renner Zsuzsanna személyében, aki korábban már több múzeumot is sikerrel igazgatott. Létszámunk is négyről ötre növekedett az év végén, mert fölvehettünk egy történész végzettségű fiatalembert. És mindezek közepett még fizetést is kaptunk, sőt a ház sem roskadt össze, ami nagy szó.

Mindenkit szeretettel üdvözl és Boldog Új Évet kíván: **Magyar László András**

Kép forrása: <http://erport.ro/tobbszemkozt/kar-ezert-az-intezetert>

Munkás nyár a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar Könyvtár fontosabb eseményei 2019-ből

Orbán Zsófia

Szeretnénk beszámolni az SE-ETK Könyvtár 2019-es évéről. Emlékezetes marad számunkra több szempontból is mozgalmassága, rendhagyósága miatt.

Minden évben, így ezúttal is könnyebb és intenzívebb időszakok váltották egymást a szorgalmi időszak és vizsgaidőszak függvényében. Különösen erős a tanévkezdés ideje, mikor a lelkes elsőévesek ellátogatnak hozzánk, illetve a szakdolgozat leadás előtti pár hét, mikor a csüggedt végzősök kétségbeesve kérnek tőlünk segítséget a hivatkozási jegyzék elkészítésében.

Továbbá az év két ok miatt rendhagyó. Az egyik a szakdolgozat-módszertan tantárgy „könyvtári részének” önálló, kredites kurzussá válása. Bár eddig is besegítettünk pár könyvtári, irodalomkeresési óra megtartásával, de 2019-től a könyvtár lett a kurzus egyedüli felelőse. Igaz, ez 2020 tavaszán fog minket leginkább érinteni, de már 2019-től megnövekedett az ezzel kapcsolatos ügyintézés, adminisztráció.

Azonban a 2019-es év leginkább a leltározásról lett nevezetes – a leltár mindig ijesztő a könyvtárosok számára. Júliusban végeztük az állomány ellenőrzését, de már ezt megelőzően is sokat készültünk, terveztünk. A szokásos augusztusi szünetet meghosszabbíthattuk, így már július elejétől bezárhattunk, hogy a leltárra koncentrálhassunk. 4 csoportot alkottunk, párosával összeállva, és felosztottuk a könyvtár leltárkönyveit és a gyűjteményt magunk között. A kb. 40 ezres állomány ellenőrzését selejtezéssel egybekötve a könyvtár bezárása mellett, csak erre koncentrálni, nagy iramban és munkabírással sikerült július végére, augusztus első hetére befejezni. A nyár hátralevő részében a hiányokat kerestük, hiány- és selejt-listákat készítettünk a saját részünkről. A selejtezendő könyveket beszállítottuk, és folyamatban van az elszállításuk ügyintézése. Felajánlottuk a selejtlisztánkat (a MOKSZ listán is), és örültünk, hogy szép számban jött felkérés rengeteg könyvre, még vidékről is! 2020-ra maradt a leltár és selejtezés jóváhagyása, illetve a selejtezett példányok kivezetése a leltárkönyvből.

Nagy munka áll a hátunk mögött, de várnak még ránk ezzel kapcsolatban feladatok. A folyamatos helyhiány – mint tudjuk – mindenhol probléma, így meglehet, egy soron kívüli selejtezést még szükséges beiktatnunk, de az biztos, hogy öt évig leltározással nem kell foglalkoznunk. Nyaraink, (így a 2019-es is) általában nagy projektek köré fonódnak, de reméljük, hogy a 2020-as lazább lesz, és jövőre mesélhetünk kellemesebb és érdekesebb eseményekről.

2019 eseményei a Dr. Kállay Rudolf Orvostudományi Szakkönyvtár és Közművelődési Gyűjteményben és a Jósa András Oktatókórházban

Bede Józsefné

2019. január 10.: Tudományos ülés keretében megünnepeltük a könyvtár 2018. december 18-án betöltött 100. születésnapját. Előadók száma: 4 köszöntés, 5 előadó
Résztevők száma: jelenléti ív alapján 78 fő.

Egy héttel később beindult a könyvtár teljes költözése, melynek előkészületeit már előző évben elkezdtük és 2019. január 1-től március 31-ig teljes zárva tartással, majd április 15-ig részleges nyitva tartás mellett végeztünk.

Nagy feladat volt közel 33 ezer kötetet, polcokat, bútorokat és még sok apróságot elhelyezni úgy, hogy hozzáférhető, átlátható, praktikus legyen. Új bútorokat nem kaptunk, de a réggel ügyesen gazdálkodtunk.

A költözésért jutalomképpen munkatársaimnak fizetésemelést is sikerült „kiharcolnom”.

2019. április: Kiállítási anyagaink egyik részét – a „Kórházi emlékérmek”-et – a könyvtár folyosóján, másikat – a „Régi kórházi eszközök”-et – a kórház konferenciatermének előterében sikerült elhelyezni.

Új tárlatunk a kórházi telephelyek kiadványait mutatja be „Kiadványaink – SZSZBMK” címmel.

2019. június 20.: „Többlépcsős egészségmegőrzés! A védelem felsőfokon” címmel tartott előadást a könyvtárban Zvara Mária természetgyógyász és Borovy Szofi folyékony egészség tanácsadó. Résztevők száma a jelenléti ív alapján 25 fő.

2019. június 28.: A nyíregyházi Megyeházán megtartott hagyományos Semmelweis-napi ünnepség keretében – kiemelkedő, áldozatos munkája elismeréseként – Semmelweis kitüntetésben részesült Bede Józsefné könyvtárvezető.

2019. szeptember 11.: Sor került annak az együttműködési megállapodásnak az aláírására, melyről még júniusban kezdtünk tárgyalni a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárral. Így folyamatosan frissülő közművelődési letéti állományként 100 db könyv és hétféle heti- és napilap olvasható az Orvosi Könyvtárban, melynek olvasói ingyen iratkozhatnak be a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárba.

2019. szeptember 20.: A Jósa András Oktatókórház 120. születésnapját ünnepelte.

A jeles eseményre kiadvány készült a 120 évről, melynek összeállításában a könyvtár is részt vett, éppúgy, mint az ünnepi rendezvény lebonyolításában.

2019. december 12.: Az egész éves rendezvénysorozat egyik jeles programja a könyvtár 100. születésnapja volt, de megemlítendő az 50 éves Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Osztály, a 20 éves Reanimációs Stúdió, a 100 éves labor megünneplése is a számos egyéb program mellett. Az utolsó esemény annak az éremfalnak a bővítése és avatása volt, melyen kórházunk kiemelkedő orvos egyéniségeinek, vezetőinek éremportréja látható. Most korábbi igazgatók érmei kerültek ismét a falra a jelenlegi főigazgatóé mellé.

A PTE EKTK Pekár Mihály Orvosi és Élettudományi Szakkönyvtár 2019-es éve

Gracza Tünde

Elárulom, hogy minden esztendőben beszámolót kell írunk fenntartónk számára könyvtárunk előző évi tevékenységéről, amely mindig így kezdődik: „A PTE EK TK Pekár Mihály Orvosi és Élettudományi Szakkönyvtár (Pekár Könyvtár) munkáját ...-ben a megszokott magas színvonal és a feléje irányuló töretlen érdeklődés jellemezte.” Ezt a számvetést is így szeretném kezdeni, mert valamennyi kollégám lelkes, elkötelezett, és nagy-nagy szorgalommal azon munkálkodunk, hogy ez a kijelentés igaz legyen. Tesszük ezt annak ellenére, hogy béreinket egy olyan közalkalmazotti táblázat alapján „fagyasztották” be, amely bizony hétről-hétre egyre nagyobb kihívást okoz a könyvtáron kívüli mindennapokban.

Következzen néhány villanás arról, mi minden volt számunkra fontos?

A vizsgaidőszakok non-stop nyitva tartása – 2019-ben összesen 4,5 hónap –, mely kiemelt fontosságú szolgáltatásunkká vált. Hajnalban persze takarítás céljából lecsíptünk másfél órát, de a 8 órai nyitáskor már újra megjelentek és sorakoztak a leglelkesebbek. Hogy fárasztó-e az önkéntes éjszakázás számunkra? Ki így éli meg, ki úgy. Nekem az segített, hogy olyan érdekes feladatokat tettem félre az ügyelet idejére, amelyekkel való szöszmötölés egy-egy kávéval felért. Tapasztalataink szerint a hallgatók is többször fordultak hozzánk, hiszen például egész éjszaka lehetett kölcsönözni koponyákat és egyéb tanulást segítő maketteket. Egyébként nagyon érdekes volt az egyetem ébredését személyesen megtapasztalni. Kint világosodott az ég, bent megcsörrentek a takarítók szerszámai, az alagsori büfékből meleg péksütemény illat terjengett, és lehetett érezni, hogy kezdődik valami...

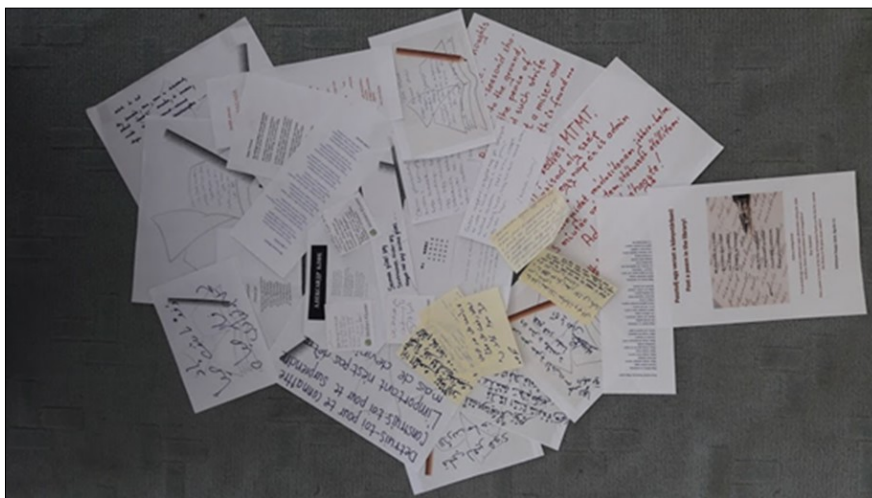
Szép emlékünk még, hogy a másik három magyar orvosképző könyvtárával hatalmas feladatba fogtunk, mely a külföldi szakfolyóirataink közös állományracionalizációjára vonatkozik. Erről talán személyesen is lesz alkalmam beszámolni részletesen a következő MOKSZ rendezvényen. Elöljáróban annyit, hogy nagyon aprólékos, de igen érdekes, izgalmas munka volt, tele megcsízlelendőkkel...

A hallgatói létszám emelkedése következtében lassan kinőjük az épületeinket. Könyvtáros kollégáim pontosan tudják a választ a kérdésre: miről mond le legkönnyebben egy intézet, vagy klinika? Igen, eltalálták! A könyvtáráról. Ezek állománya raktárainkba vándorolt/

vándorol, ahol sokszor moccanni sem lehetett, nemhogy figyelmesen dolgozni, feldolgozni... De nem adtuk fel!

Áprilisban a Pekár Könyvtár is csatlakozott a Magyar Költészet Napjára tervezett felhíváshoz. Több nyelven jelentettük meg a kérést: „Posztolj verset a könyvtárba!” Sőt! Szidun Lászlóné kolléganőnk ötletére saját verset is posztoltak a hallgatók. A verseket nem csak felragaszthatták a könyvtár bejárata előtti üveg lépcsőkorlátra, de ha kedvük tartotta filctollal az üvegajtókra is felírhatták azokat. Amint a mellékelt fotó is bizonyítja, nálunk az esemény a nemzetköziesítés jegyében zajlott. Az angol, arab, francia, kínai, magyar, orosz, perzsa és török feliratok tartalmát google fordító segítségével, Heronyányi Zsolt irányításával, folyamatosan ellenőriztük, így még időben kiszűrtük (letöröltük, levágtuk...) a nagyon pajkosra sikerülteket. Kollégáink is elhelyezhették kedvenc soraikat a kijelölt helyeken. Legifjabb munkatársunk Horváth Patrik, aki akkor éppen az MTMT rejtelseivel ismerkedett, az alábbi sorokat fabrikálta és posztolta:

*Óh te kedves MTMT, adatbázisod oly szép,
Bárcsak egy nap én is admin lehetnék.
Rekorjaidat módosítanám jobbra-balra,
S miután végeztem, státuszát átállítom:
Admin jóváhagyta!
MTMT forever*

Kétszer is volt karácsony nálunk. Először a hallgatókkal közösen díszítettünk egy gyönyörű fát. A munka után hatalmas sütizésbe fogtak a résztvevők, mert a cukrásznak sem utolsó kolléganők erről is gondoskodtak. Majd a hagyományos munkatársi ünnepség következett, amit nyugdíjas kollégáink is már januárban beírtak a naptárjaikba, hiszen ilyenkor összejövünk és terített asztal mellett – a hozzávalókról magunk gondoskodunk – örülünk egymásnak.

Ezt az örömet kívánom megosztani azokkal, akik elolvasták ezt a néhány sort!

MTMT2 tréning

Molnár-Taga Márta

Semmelweis Egyetem Központi Könyvtár

E-mail: taga.marta@semmelweis-univ.hu

A hazai tudományos életben kiemelt jelentőséggel bír az MTMT adatbázis és a Központi Könyvtár alapvető feladatának tekinti folyamatos képzések szervezését. 2018-tól vagyok a Semmelweis Egyetem intézményi 4-es adminisztrátora, és az MTMT2-re való átállást követően az adatbázis sajátosságairól, változásairól több előadást, továbbképzést tartok.

2020. január 30-án MOKSZ tagintézmények adminisztrátorai részére szerveztünk oktatást, melynek keretében 52 fő bővíthette az MTMT2-vel kapcsolatos ismereteit. A képzésen elsősorban az MTMT-t haladó szinten használó adminisztrátorok vettek részt.

Célunk az volt, hogy a visszatérő problémákra rávilágítsunk, s az előadás során gyakorlati megoldásokat mutassunk be.

A képzés központi témái voltak: szerzői- és részleg hozzárendelések pótlása, a szerzők intézményhez csatolása vagy lezárása, a közlemény és idézet felvitel lépései (különös tekintettel az import státuszból adódó problémákra), a valós és háttérduplum tételek kezelése.

A résztvevők által feltett kérdések között helyett kaptak: a statisztikai lekeresések, az automatikus idéző import kérdése, a cédulák kezelése, angol nyelvű publikációs lista letöltése, stb.

A könyvtár természetesen további oktatások szervezését is tervezi, melyek időpontjáról előzetes tájékoztatást nyújt.

Beszámoló a 250 éves Jubileumi Semmelweis Szenior Akadémiáról 2019-2020.

Hajdu Dénesné

E-mail: marta.szinyeri@gmail.com

Kedves Kollégák!

Ez az egész beszámoló, nevezhetjük tájékoztatónak is, úgy kezdődött, hogy a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtárának jelenlegi igazgatója, Szluka Péter és volt igazgatója, Dr. Vasas Livia MTMT Operatív Vezető, Oktatási felelős meghívták a nyugdíjas orvosi könyvtárosokat egy Karácsony előtti találkozóra. Itt a meghívóink elmondták, milyen (számunkra új) utakon jár a könyvtáros társadalom, milyen új lehetőségei vannak könyvtárunknak. Megtudtuk például, hogy belefirkálható kész jegyzeteket tesznek elérhetővé számítógépen, hogy ezek otthonról is elérhetőek a diákok számára, hogy éjjel-nappali nyitva tartás van vizsgaidőszakban, továbbá sok elérhető adatbázisból tájékozódhatnak a magyar és külföldi diákok. Az újdonságok meghallgatása mellett pazar vendéglátásban is részesülünk. Karácsonyra hangolódunk a modern, remek esztétikai látványú szendvicsekkel és jófajta hagyományos diós-mákos kalácsokkal.

Mi is beszámoltunk magunkról. Jóleső érzés volt régi kollégákkal „könyvtárul”, „egészségügyül” beszélgetni. Örömmel meséltem, hogy az utóbbi időben, mint szenior résztvevő, 2019 szeptembere óta hétfőnként Szolnokról rendszeresen eljárók egy szabadelőadás sorozatra, Budapestre. A Semmelweis egyetem orvos-egészségügyi előadás sorozata kiváló előadókkal, remek előadásokkal meghatározó élményt nyújtott. A mai világban bárki, bármikor, bármilyen információt le- és feltölthet egészségről, betegségről, gyógyításról a világhálóra, ezért nagyon fontos kérdés, hogy mennyire hiteles, aktuális, megbízható az információ. Így amikor a KATALIST-en keresztül megkaptam a meghívót, jelentkeztem hát az általam többnyire ismert professzorok előadásaira.

Az előadás sorozat első részét egy kisebb terembe hirdették meg, de a jelentkezések alapján gyorsan áthelyezték egy 300 fős előadóba. Később ez is szűknek bizonyult, így a meghirdetett második, 2020-as előadás sorozat már 600 fős teremben lesz. Elmondhatom, hogy rengeteg új ismeretet gyűjtöttem, és sok-sok „aha” élménnyel ajándékoztak meg az előadók, akik jó humorral, orvos-művészetük teljes odaadásával szinte elbűvöltek mindannyiunkat. Volt, akit személyesen, volt, akit könyvtárosként könyvei, közleményei, előadásai alapján, és olyan is, akit könyvtáros kollégák, orvos munkatársak tiszteletteljes említése alapján ismertem. Az előadásokat igyekeztek „fogyaszthatóvá”, mindenki által érthetővé tenni. Színesítették hazai és külföldi statisztikai adatokkal, összehasonlító eljárásokat mutattak be a magyar és külföldi módszerek tekintetében, amelyek igazán hitelessé tették az elhangzottakat. Számomra különleges élmény volt az, hogy az előadók összefűzték a tudo-

mányos ismereteket a művészetekkel. Festmények, szobrok, események diái, irodalmi idézetek tarkították az így egyáltalán nem száraz, de nagyon is mély szakmai alapú előadásokat. Ezáltal nemcsak tudásunk bővült, hanem közelebb kerülhettünk az előadók személyiségéhez is. Előadások közben sokat nevettünk, mondhatni, családias volt a hangulat. A végén lehetett (nem személyes) mindenkit érintő kérdéseket feltenni, a válasz így még hozzájárult tudományos ismereteink további bővítéséhez. Tehát okultunk, szórakoztunk, találkozhattunk régi ismerőseinkkel, vagy ismerkedhettünk más hallgatókkal, akik nem feltétlenül szeniorok vagy egészségügyiek voltak. Tartalmában és céljában nem összehasonlítható, de legalább akkora élmény volt részt venni ezeken, mint egy színházi előadáson.

Ezért úgy döntöttem, hogy folytatom az előadások látogatását a 2020-as évben is. Íme, néhány morzsa az idei legelső előadásról, amely számomra új volt.

2020. Prof. Nagy Zoltán úgy mutatta be az első ez évi előadót, hogy amit Európában, de akár a nagyvilágban tudni lehet a gerincsebészetről, robotsebészetről, azt ő tudja, és a hasznunkra fordítja. Továbbá elmondta még, hogy amennyiben ennyire nagy az érdeklődés, megpróbálják a férőhelyet alapítványi segítséggel bővíteni.

Prof. Dr. Benczerowsky Péter: Új lehetőségek a gerincsebészetben: Úton a robotsebészet felé c. előadásában említette, hogy gerincbetegség volt, van és sajnos lesz (illusztrációnak hozzá az eredetileg orvosnak készülő Frida Kahlo La columna Rota (A törött oszlop) <https://www.alkotasutca.hu/blog/10-festmeny-frida-kahlotol-aminek-kulonos-tortenete-van> c. festményét használta. Frida Kahlo egy utazása során balesetet szenvedett, és egész életében használnia kellett az orvosok által ajánlott gerinc merevítőt). Magyarországon sajnos az egyik leggyakoribb betegség, előfordulása 32-33 %. Igény tehát az orvosok és betegek részéről a minimálisan invazív technikák alkalmazása lett, mint például az úgynevezett kulcslyuksebészet a gerincdaganatok eltávolítására. Említette a sugársebészetet a cyber knife használatával, ami fölöslegessé teheti a röntgenalkalmazást. Említett még olyan új eljárást, mint a neuronavigáció, a 3D-s térképet az agyban, ami egy orvosi GPS-nek is nevezhető. Hogy fokozza a csodálkozásunkat, a 3D-s nyomtatásról beszélt, ami a megfelelő implantátumok elhelyezését pontosítja, segíti. Kiemelte, hogy a gerincsebészeti csúcs ma a világon az endoszkópos módszer (nálunk első ilyen műtét 2019. 04.26.) Mindezeket a módszereket, technikákat, amiről beszélt, lenyűgöző animált képekkel ábrázolta, némelyiken ő maga is szerepelt épp munka közben. Összefoglalójában elmondta, hogy Európában először Magyarországon alkalmazták ez utóbbi robotsebészeti műtétet ROSA-robot segítségével. Hangsúlyozta, ez napi gyakorlat, nem a netről letölthető jópofaság. Elterjedését akadályozza még, hogy kevés a képzett szakember, nem olcsó, és a beszerzésnek vannak még akadályai. A szakember képzés folyamatos ezeken a területeken – így reménykedhetünk, hogy elterjedésükkel műtéti nyomot alig hagyó, kényelmesebb, rövidebb idejű kórházi tartózkodással, minimálisan invazív műtétekkel megoldhatjuk gerinc problémáinkat.

Továbbiakban az érdeklődők kedvéért az akadémia elindításának háttere és célja az Egyetem honlapjáról: <http://semmelweis.hu/> A Semmelweis Egyetem ebben a tanévben ünnepli alapításának 250. évfordulóját. 1769. november 7-én kezdődött története, amikor Mária Te-

rézia orvosi karral egészítette ki a Nagyszombati Egyetemet. 1777-ben Budára, majd 1784-ben Pestre költözött. 1951. február 1-jétől a Budapesti Tudományegyetem Orvostudományi Kara, utóbb mint önálló Budapesti Orvostudományi Egyetem működött. 1969-ben, az alapításának 200. évfordulóján vette fel a Semmelweis nevet.

Három fő tevékenysége az oktatás, kutatás és gyógyítás. A Semmelweis Egyetem a 250. jubileumi évre egy magyarországi, Kárpát-medencei jubileumi ünnepségsorozatot rendez, a rektor közvetlen szakmai irányítása mellett. Ennek egyik előadássorozata a 12 alkalmas Szenior Akadémia. Dr. Nagy Zoltán professzor emeritus, a sorozat szakmai vezetője megfogalmazta, hogy a 250 éves Semmelweis Egyetem az oktatás, kutatás, betegellátás mellett most egy új profilt épít: az egyetemnek a tudományos ismeretterjesztés is a feladata kell, hogy legyen. „A Szenior Akadémiával egy kölcsönös tanulási folyamat kezdődik el” – fogalmazott.

Ennek tükrében az idősebb korosztálynak és hozzátartozóiknak indította ezt az ingyenes előadássorozatot a Semmelweis Egyetem. A telt házas Szenior Akadémia első rendezvényét Dr. Merkely Béla rektor nyitotta meg, aki hangsúlyozta: az egészség és orvostudomány iránt érdeklődő lakosságot kívánja megszólítani a program. Szólt róla, hogy a világ 28 ezer egyeteme közül a 457. helyen szerepel a Semmelweis Egyetem a nemzetközi rangsorokban, ezzel Európa legkiválóbb egyetemei között helyezkedik el. A betegellátás, a jövő nemzedékének képzése mellett a kutatás is nagyon fontos, hiszen az ebből származó eredményekkel tehető még jobbra a gyógyítás – szögezte le. Utalt rá, hogy az orvostudomány és az ezzel szorosan összekapcsolódó informatika nagyon gyorsan fejlődik, kétévente megduplázódik a tudásanyag. Éppen ezért a nagyon jó elméleti képzésre egy kompetencia alapú, klinikai gyakorlatot előtérbe helyező, egészségügyi csapatban történő munkára felkészítő képzést kívánt építeni az egyetem a szeptembertől bevezetett kurrikulum-reformmal, amellyel a világra nyitott egészségügyi szakdolgozókat és orvosokat képezünk – fogalmazott a rektor. Semmelweis nem csak az egyetem névadója, hanem az orvostudomány olyan kiemelkedő alakja, akit a világon mindenhol ismernek – hangsúlyozta. Felhívta a figyelmet, hogy a Semmelweis Egyetem a jubileumi évben nagy hangsúlyt fektet a lakosságnak szánt, prevenciós célú, népegészségügyi programokra, ezért indult el a Semmelweis Egészség Napok, valamint a Szenior Akadémia is. Reményét fejezte ki, hogy ez egy hagyományteremtő oktatási forma lesz a jövőben.

Végül arra biztatlak benneteket, hogy regisztráljatok, látogassatok el a Szenior Akadémiára. Igaz, lezárták a jelentkezések hivatalos határidejét, de nem életszerű, hogy hatszáz fős jelentkezőből mindenki minden alkalommal megjelenik. Így az üres helyekre a szervezők beengedhetnek, ahogy eddig is tették. Javaslom mindenképpen a kapcsolat felvételt: Tóthné Varga Melitta Semmelweis Egyetem ÁOK, Dékáni Hivatal, Tanulmányi Osztály. Cím: H-1089 Budapest, Nagyvárad tér 4. Telefon: 459-1500/56557 e-mail: tothne-varga.melitta@med.semmelweis-univ.hu vagy seniorakademia@semmelweis-univ.hu

A Szenior Akadémia honlapja itt érhető el: <http://semmelweis.hu/szeniorakademia/>

Leendő előadások időpontja: hétfőnként 18 óra (április 13-a kivételével) Helyszíne: Nagyvárodi Elméleti Tömb Díszterem. 1089 Budapest, Nagyvárodi tér 4. földszint

2020. február 03. Prof. Dr. Banczerowski Péter: Új lehetőségek a gerinc-sebészetben

2020. február 10. Prof. Dr. Kovács Gábor: A gyermekonkológia új perspektívája

2020. február 17. Prof. Dr. Kovács József: Aktuális kérdések a bioetikában

2020. február 24. Prof. Dr. Schaff Zsuzsa: Vírus eredetű daganatok

2020. március 02. Prof. Dr. Kellermayer Miklós: Hogyan fogjunk meg egyetlen molekulát?

2020. március 09. Prof. Dr. Nagy Zoltán Zsolt: Szürkehályog, egy új népbetegség?

2020. március 16. Prof. Dr. Sándor József: Robotsebészet, távsebészet, úrsebészet

2020. március 23. Prof. Dr. Hangody László: A térdízületi csúszó-felszínek helyreállításának lehetőségei – biológiai és endoprotetikai módszerek

2020. március 30. Prof. Dr. Falus András: Genetika, genomika a biológia forradalma

2020. április 06. Prof. Dr. Jávorsky András: A közjó szolgálata, egészségpolitika

2020. április 20. Prof. Dr. Perczel Forintos Dóra: Hol a helye a modern klinikai pszichológiának az egészségügyi ellátásban?

Elmúlt félévi 2019-es előadások itt elérhetők: <http://semmelweis.hu/szeniorakademia/programsorozat/>

Prof. Dr. Rosivall László: Semmelweis Ignác, aki legyőzte a kórt, de nem győzte meg a kort

Prof. Dr. Szél Ágoston: Szem, látás és színes látás

Prof. Dr. Nagy Zoltán: Miért sürgősségi állapot a stroke?

Prof. Dr. Merkely Béla: A modern kardiológia szemlélete, ritmuszavarok

Prof. Dr. Karádi István: Kell-e csökkenteni a vérzsírok szintjét?

Prof. Dr. Tringer László: A lelki működések, egészség, betegség

Prof. Dr. Poór Gyula: A mozgásszervi betegségek színes világa

Prof. Dr. Karlinger Kinga: Az MRI, a modern diagnosztika alapja

Prof. Dr. Polgár Csaba: Rákmegelőzés, a daganatos megbetegedés kezelési lehetőségei

Kép forrása: <http://semmelweis.hu/szeniorakademia/>

Beszámoló a Tudománymetria: Barát vagy ellenség? című konferenciáról

Lovász Dávid

PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Digitális Tartalomszolgáltatási Osztály

E-mail: lovasz.david@lib.pte.hu

2019. november 29-én az MTA Könyvtár és Információs Központ 2. emeleti konferenciatermében rendezték meg a Tudománymetria: barát vagy ellenség? című eseményt[1], amelyen Lovász Dávid és Milánkovics Róbert képviselték a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpontot. Az esemény apropóját az képezte, hogy Eugene Garfield 1963. november 30-án publikálta a Science Citation Indexet[2]. A szervezők, a Digitális Bölcsészet folyóirat, az MTA Könyvtár és Információs Központ, valamint az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár, ennek úgy állítanak emléket, hogy egy évente megtartandó nemzeti tudománymetriai napot alapítanak. Céljuk, hogy létrehozzanak egy olyan fórumot, ahol az ezzel a témával érintkezésbe kerülő szereplők meg tudják beszélni a közös dolgaikat.

Beszámolónkban az elhangzott előadások tartalmi kivonatát közöljük. A kiemelések olyankor a szerző érdeklődését tükrözik.

Kulcsszavak: adatbázisok, alternatív mérőszámok, benchlearning, bölcsészettudomány, digitális bölcsészet, DOI, DORA kiáltvány, Hirsch-index, impact factor, kutatásértékelés, Leideni Kiáltvány, MTMT, open access, open science, peer-review, preprint szerver, publikálási stratégia, REF, repozitórium, Research Excellence Framework, scopus, tudománykommunikáció, tudománymetria, tudományos publikálás, Web of Science

Soós Sándor[3]: Tudománymetria és/vagy kutatásértékelés?

Fogalmi tisztázásra vállalkozik, hogy a tudománymetria és a kutatásértékelés összemosása ellen szót emeljen. Amellett érvel, hogy a tudománymetria egy multidiszciplináris tudomány, amellyel kapcsolatban mind az akadémiai köztudat publikációs statisztikák előállítására, mind a döntéshozói felfogás kutatásértékelésre, mind a kutatói közvélemény tudományos teljesítmény mérésére kihegyezett megközelítésmódja téves(en leszűkítő). A tudománymetria a tudomány kvantitatív elemzése, amely a tudomány összes aspektusát vizsgálja, nem pusztán a tudománykommunikációt méri. A tudomány szerveződésének dinamikája, struktúrái is érdeklik, amellett, hogy a tudományos teljesítmény modellezése és mérése is a feladatát képezik.

A kutatásértékelés és tudománymetria viszonyában mutatókövető visszasságok szerint arra vezethetők vissza, hogy a kutatásértékelésre alkalmas eszközök megjelenése korábbra tehető, mint a tudomány módszertanának kialakulása. A tudománypolitikai nyomás, vala-

mint az adatellátottság, később a nagy piaci szolgáltatók jelenléte maguk után vonták az eszközök nem szükségszerűen szakértői felhasználását. A professzionális bibliometria mellett a laikus (citizen) bibliometria is folyamatosan jelen van.

Mindez szakértői részről nem maradt válasz nélkül. Az elmélet és sokszor az azt nem ismerő emberek által űzött gyakorlat kettősségét felszámolandó keletkeztek az olyan kiáltványok, mint a Leideni Kiáltvány (Leiden Manifestum).[4] Ebben olyan pontok szerepelnek, mint hogy a kvantitatív és kvalitatív értékelésnek (elsősorban a peer-reviewt értik alatta) egymást támogatva kell jelen lenniük, illetve hogy figyelembe kell venni az egyes tudományterületek eltérő publikációs és idézési szokásait. Óvakodni kell, hogy a rendszer alkalmazkodjon a mérőszámhasználathoz, ne fordítva. A tudománymetristák foglalkoznak az egyes tudományterületi eredmények összemérhetőségének kérdésével is (relatív mutatószámok használata mellett érvelnek), de arra is felhívják a figyelmet, hogy ezeknek a szakterületeknek már az elhatárolása is komoly empirikus problémát jelent.

Soós hozzászólt a „nagy Impakt Faktor-mizéria” kérdésköréhez is. Véleménye szerint nem annyira az IF-ral van baj, mint annak használatával, értelmezésével. Egyéni, kutatói szinten alkalmazva (ez ellen pl. a DORA kiáltvány[5] kelt ki) szerinte egészen mást mér, mint amire kitalálták: egyfajta publikációs stratégiát. Mivel fordított korreláció mutatható ki a folyóiratok elfogadási rátája és az IF között, ezért szerinte mégiscsak van egyfajta minőségmérő szerepe, mert ezeknek a cikkeknek meglehetősen komoly szűrőrendszeren kell átmenniük (kapuőr-elmélet).

További irodalom a témában

- Soós Sándor: Kutatásértékelés és tudománymetria[6]
- Stefanie Haustein: Multidimensional Journal Evaluation[7]
- Springer Handbook of Science and Technology Indicators[8]
- Loet Leydesdorff: The Challenge of Scientometrics – The Development, Measurement, and Self-Organization of Scientific Communications[9]
- Loet Leydesdorff et al.: Professional and citizen bibliometrics[10]
- Cassidy R. Sugimoto et al.: Journal acceptance rates: A cross-disciplinary analysis of variability and relationships with journal measures[11]

Borsi Balázs[12]: Tudománymetria és benchmarking: házasság szerencsés csillagzat alatt?

A közgazdász-innovációkutató háttérrel érkező előadó a benchmarking sok mindenre ráhúzható módszertana felől igyekezett a tudománymetriát más oldalról megközelíteni. A benchmarking az általa használt definíció szerint alázatos beismerése annak, hogy valaki jobb valamiben, megnézzük, miért jobb, és törekszünk arra, hogy legalább olyan jók legyünk. Abban hasonlít a tudománymetriához, hogy sokszor nehezen összehasonlítható dolgokat igyekszik mégis összehasonlítani, illetve egymáshoz viszonyítva értékelni.

A benchmarking alapelveiről szólva kiemelte, hogy abban fontos a teljesítmény és az azt lehetővé tevő gyakorlat megkülönböztetése úgy, hogy figyelemmel vagyunk a kontextusra. Célja a tanulás, javítási lehetőségeket keres, és törekszik rá, hogy olyasmiket hasonlítson össze, amik összehasonlíthatók. Szerinte a tudománymetria művelése során is fontos lenne, hogy a teljesítmény mellett a gyakorlathoz köthető különbségmagyarázók és a kontextus is a vizsgálat tárgyát képezzék, mert így van lehetőségünk a dolgok mélyére ásni, és megelőzhető ezáltal, hogy egy pillanatképből elhamarkodott következtetéseket vonjunk le.

Szentpéteri Márton[13] – Gyenge Zsolt[14]: Valódi értékek a tudományban

A MoME-ről érkező kutatók egy felhasználói-„áldozati” perspektívából közelítették meg a tudománymetriát mint társadalmi jelenséget. A tudománymetria gyakorlati alkalmazását azzal vádolják, hogy a tudományosság álcája mögé bújik, de valójában nem a tudomány belső logikáját követve működik. Nem a saját szempontjuk szerint méri a tudósokat. Ideológiavezérelt, a neoliberális, szélsőséges kapitalizmus eszköze, amelyet a tömegessé vált felsőoktatás privatizálása, a tudományos szektor kiszervezése során hatékonyan használnak.

Az előadók rámutattak arra, hogy a tudománymetria nem hatást, hanem a tudományterületen belüli befolyást méri, és alapvetően a tudományos elit önreprodukcióját hivatott elősegíteni. A centrum-periféria egyenlőtlenségét egyáltalán nem mérsékeli, sőt, arra használják, hogy ezt általa is konzerválják. Továbbra is ugyanolyan nehéz bekerülni a fontos hálózatokba.

Negatívak a tartalmi következményei is. Fragmentálódáshoz vezet a publikációs nyomás. Az elszaporodó lapok között minimális a párbeszéd, kevés a horizontális hivatkozás. A könyvek alulértékelték, nagyívű munkák helyett inkább csak esettanulmányok publikálásában érdekeltek a szerzők.

Véleményük szerint az alapvető kapitalizmuskritika az, amire szükség lenne, mert a tudománymetria csak tünete ennek a globális válságnak, de a kvalitatív értékelések, az Open Access preferálása vagy az IF eltörlése üdvös volna.

További irodalom

- Alexandre Afonso: How Academia Resembles a Drug Gang[15]
- Jakob Kapeller: Citation Metrics: Serious Drawbacks, Perverse Incentives, and Strategic Options for Heterodox Economics[16]

Péter Róbert[17]: Tudománymetria a (digitális) bölcsészet szemszögéből

A digitális bölcsészet és a tudománymetria közötti kapcsolódási pontokat kereső előadás első fele a bölcsészettudományok hátrányos helyzetének feltárására fókuszált. Az előadó

kiemelte, hogy a nemzetközi, profitorientált tudományos adatbázisokban aránytalanul kevés a bölcsészettudományi publikációk aránya, aminek részben az is az oka, hogy a bölcsészek jelentős része nemzeti nyelven publikál. A tudományterület kutatói által preferált monográfiák, tanulmánykötetek kevésbé jelennek meg az adatbázisokban. Természettudományos modelleket nyomnak rá a publikációs és idézési szokásaik tekintetében is eltérő bölcsészet- és társadalomtudományra. Az MTMT a tudományos teljesítmény egyedüli indikátora, és abban sokféle tevékenység nem elszámoltatható (a digitális bölcsészek szempontjából kiemelt fontosságú adatbázisépítéssel kapcsolatos munkák mellett a nemzetközi projektekben, konferenciákon, bizottságokban való részvétel került említésre).

Kitért a Hirsch-index problematikusságára, valamint a negatív hivatkozások kérdésére. Utóbbi kapcsán hangot adott annak a véleményének, hogy a kontextus vizsgálatára létrehozott mesterséges intelligencia talán megoldást jelenthet.

Brit példán[18] keresztül mutatja be, hogy azért léteznek olyan kutatásértékelési modellek is, amelyek figyelembe veszik a tudományterületi különbségeket, és a szövegek ellenőrzésére fektetik a hangsúlyt, nem a citációs adatokra. Náluk az értékelési szempontok között megjelenik az eredetiség, jelentőség és a precízesség. A tudományos termékeket súlyozzák, figyelembe veszik a nemzetközi hatást, illetve az új, innovatív és kreatív eredményeket is értékeli.

Péter Róbert szerint a digitális bölcsészet komoly hasznót hozhat a tudománymetria számára is. A természetes nyelvfeldolgozás, a metaadatok pontosítása és gazdagítása, a téma-modellezés, a szöveg-újrafelhasználás kiszűrése vagy a hálózatelemzés mind-mind olyan eszközök, amelyeket hatékonyan lehetne ezen a területen is használni.

Vida Zsófia[19]: Puha és kemény tudományok viszonya a tudományos térben

Az előadó a hasonlóságot, kapcsolódási pontokat középpontba helyezve a tudomány-modellezés módszerének használatát vizsgálta a társadalom- és a természettudományok közötti viszony láthatóvá tétele érdekében. Azt kutatta, hogy milyen földrajzi, társadalmi, kognitív tudományos terek szerveződnek ezeken a tudományterületeken, milyen formái és mintázatai vannak a kutatói együttműködéseknek, milyen kapcsolatban állnak egymással az egyes tématerületek. A Web of Science tudományterületi kategóriáit alapul véve, az adatbázisban kutatva kereste, hogy a közgazdaságtudomány és a természetföldrajz területén mely tématerületek jelentik a kapcsolódási pontokat.

Vizsgálatai alátámasztották, hogy a társadalomtudománynál ritkábbak a társszerzős cikkek, illetve hogy a természettudományok abszolút felülreprezentáltak az ilyen adatbázisokban, ezért felhívta a figyelmet a lokálisan fontos kutatások jelentőségére.

Szekció végi vita

A vita legérdekesebb felvetése Demeter Mártoné volt, aki szerint a kvalitatív értékelések egy „urambátyám világához” vezetnek. Szerinte ezeknek akkor lenne értelmük, ha a doktori védésekhez hasonló transzparenciát lehetne elérni. Jelenleg hiába van ugyanis peer-review, ha nincs garancia arra, hogy a szerkesztők nem hoznak önkényes döntéseket. Gyenge Zsolt szerint azonban a kvantitatív méréseknél is ez a helyzet, csak az objektivitás álarca mögött.

Rusvai Mónika[20]: A bölcsészettudományok monstruitása

Az előadót az a kérdés foglalkoztatta, hogy miképpen tehető értékelhetővé, átláthatóvá a bölcsészettudomány. Meglátása szerint ez a tudományterület ellenáll a természettudományos metriának, pont ezért érdekes a tudománymetria számára. A kulturális szörnyelmélet felől közelítve a bölcsészet a szörny, ami kategorizálhatatlan, átlépi a határokat, megszegi a szabályokat, de pont a kihágásai miatt segíthet újraértelmezni a valóságról alkotott fogalmainkat.

Tapasztalatai szerint a számszerűsítési igény és a vele kapcsolatban felmerülő hasznosság kérdése az, ami a bölcsészek számára ijesztővé teszi a tudománymetriát, pedig az sokkal többről is szólhatna: önreflexióról. Szerinte fontos lenne jobban megismerni a saját tudományterületünk szerkezetét, hogy ennek segítségével tudjunk magunkról releváns megállapításokat tenni. Ennek része lehet a tudománytérképezés, a szerzőcsoportok beazonosítása, szerzőközi kapcsolatrendszer, intellektuális bázis (kulcspublikációk) kijelölése.

A tudományterülettel kapcsolatos tudománymetriai problémák felsorolása nagy átfedést mutatott Péter Róbert megállapításaival. Újdonságként előkerült viszont annak a kérdése, hogy a bölcsészettudományok esetében nem alkalmazhatók azok a rövid, 1-3 éves időablakok, amelyek elegendők a természettudományoknál ahhoz, hogy beálljon az idézettségi ráta, illetve hogy a releváns szakirodalom a bölcsészeknél lassabban évül el, itt nem szükségszerűen a legújabb források az egyedül használhatók.

Megoldási javaslatból kettőt is említ. Az egyik értelmében a kemény tudományok metrikáját kellene úgy formálni, hogy az alkalmazható legyen a puha tudományokra is, míg a másik mellett emel szót, hogy az SSH (Social Sciences and Humanities) tudományoknak saját metrikára van szükségük, ami figyelembe veszi a működésükből adódó jellegzetességeket (lassú tudomány és kíváncsiság alapú kutatás). Mindkét típusra hoz példákat is. Az elsővel kapcsolatban említi Ahlgren kutatását, amely két filozófiai témát vizsgál, és amelybe filozófusokat is bevontak abból a célból, hogy reflektáljanak az így kapott eredményekre, a témák ismerőiként kíséreljék meg az anomáliák magyarázatát. Ez a fajta együttműködés akár más területen is célravezető lehetne.

Rusvai szerint túl kellene lendülni végre a hasznosság problematikáján, és inkább a struktúra kérdéseivel foglalkozni, mert ez lehetőséget teremt arra, hogy új dolgokat fedezzünk fel.

További irodalom

- Rusvai Mónika: Lehetőségek és nehézségek a bölcsészettudományok tudományometriai modellezésében.[21]

Lantos Edit[22]: Egyszerű esettanulmány

Szerzői nézőpontból közelítve azt mutatta be, hogy egy kevésbé frekvenciát mutató művészettörténeti témával (20. század második felének templomépítészete) foglalkozó kutatónak milyen nehézségekkel kell megküzdenie (idézők „vadászata”, potenciálisan számításba jövő folyóiratok adatbázisokban történő indexáltságának alacsony foka, adattisztítás fontossága a Scopusban vagy más adatbázisokban...).

Demeter Márton[23]: Tudománymetria: minőségbiztosítás vagy retorikai fegyver? Tudománymetriai mérések felhasználása a tudományos és közéleti diskurzusban

A globális tudástőke-felhalmozás és tudományszociológia felől közelítő kutató először arról ejtett szót, hogy a kirekesztő és nem egyenlő feltételeket biztosító globális tudástermelési piacon, ahol – a Bourdieu: State nobility című művében megfogalmazottak szerint – az elit megtartani igyekszik a demarkációs vonalakat a plebszel szemben, milyen stratégiákkal élhetnek a hátrányos helyzetben lévő magyar kutatók. Ő a „faltörő kos technikát” emeli ki, amelynek értelmében magas impaktú helyekre bekerülve, ott kell kifejtenünk a véleményünket, ahol ezt a nemzetközi tudományos élet meg is hallja.

Azt vallja, hogy ugyan valóban elnyomó, kizsákmányoló és elitista rendszerekről beszélünk, de ez nem jelenti azt, hogy potyautasként kell viselkednünk! Potyautasok alatt azokat a kutatókat érti, akik a tudománymetriai tájékozottság alacsony szintjét kihasználva igyekeznek előnyre szert tenni versenytársaikkal szemben. Azt is hozzáteszi, hogy sokszor nehéz eldönteni, pont a nagyfokú tájékozatlanság miatt, hogy például egy predátor folyóiratban publikáló szerző „kókler vagy csaló”.

Az, hogy a tudománymetriai ismeretek gyérek, további káros következményekkel jár. Ez teszi lehetővé, hogy a különböző értékeléseket mindenki a saját szájíze szerint használja fel. De ha tisztázva is lennének az ideális kritériumok, ez is csak akkor hozna valódi változást, ha ezeket be is tartatnák. Ehhez viszont átláthatóságra van szükség. Akkor fog a teljesítmény dönteni az önérték helyett, ha mindenkivel szemben ugyanazok az elvárások, és transzparens a rendszer.

További olvasmányok

- Demeter Márton: Tudománymetria – mumus vagy megváltás?[24]
- Demeter Márton: Mindegy, mik a szabályok a professzori kinevezéseknél, eddig sem tartották be őket[25]
- Molnár Csaba: Kezdődik a professzori cím és a doktori iskolák lezüllesztése[26]

Nagy Gyula[27]: Tudománymetria egy tudományegyetemen

Ő könyvtárosként az adott rendszeren belül keres megoldásokat. A korábban elhangzottakra reagálva amellet érvelt, hogy a bölcsészet- és társadalomtudományok láthatósága szempontjából elképzelhető stratégia, hogy a magyar folyóiratok megjelenjenek a nagy adatbázisokban. Azonban ettől nem egy űrlap kitöltése választja el a magyar tudományos folyóiratok túlnyomó többségét. Számos olyan minőségi elvárás is támasztanak velük szemben, amelyeknek jelenleg nem tudnak megfelelni.[28] Szerinte ezenkívül informetria i/ informatikai megoldások alkalmazásával egyfajta saját adatbázis építése is megoldást jelenthet.

A tudományegyetemi létből adódó multidiszciplináris megközelítés kihívására adott válaszuk a Szerzői Eszköztár[29] oldaluk. Egyébként pedig Nagy szerint egyfajta proaktív szemlélet jellemzi a könyvtárat. Erre példaként hozza a konferencián is elhangzó szerzői igényekre is reflektáló profiltisztító szolgáltatásukat.[30] Tavalý egyfajta pilot keretein belül 1-2 hónap alatt 4-5 kolléga végigment a Scopusban kb. 4000 SZTE-hez affiliált szerzőn, és első körös profiltisztítást, profilösszevonást végeztek, amely a súlyosabb hibák javítására terjedt ki.

Nagy Gyula a szűkös erőforrásaik dacára úgy érzi, hogy történt egyfajta pozitív elmozdulás mind az MTMT-hez, mind a tudományos publikálás egészéhez történő hozzáállás terén. A szerzők tudatosabbá váltak, sőt, egy részük azt is felismerte, hogy mindez akár hasznos is lehet a számukra. Szintén pozitívum, hogy nőtt a kutatók által kezdeményezett feltöltések száma a publikációs repozitóriumukba. Igaz, ezt nagyban előmozdította, hogy a szege diek az Open Access-támogatást, valamint a lektori szolgáltatásukat[31] is MTMT és publikációs repozitórium i feltöltöttséghez kötötték. Ezen kívül igyekeznek folyamatosan vonzóbbá is tenni a Contentát. A közelmúltban alternatív metrikákhoz kapcsolódó mutatókat is bekötöttek a publikációs repozitóriumba a Dimensions és az Altmetrics szolgáltatóktól.

Szekció végi vita

A szekciót követő beszélgetés talán legfontosabb kérdésköre az volt, hogy érdemes-e olyan saját adatbázisokat építeni, amelyekről Nagy Gyula beszélt, vagy célszerűbb olyan nagy nemzetközi rendszerekhez kapcsolódni, amelyek például a CrossRef-es DOI-kon alapulnak. Erre az új vonalra, amelyet a Dimensions[32] is képvisel, Bilicsi Erika is felhívta a figyelmet, mondván egyre több ingyenes adatbázis van, amely ezeket a DOI-kat „eszi be”. [33] Dér Ádám azonban arra is rávilágított a nagy kiadók eddig úgy tűnik, megtorpedózhatják a hivatkozáslisták nyilvánossá tételét.

Dér Ádám[34]: Alternatív mérési módszerek

Régóta tematizált probléma, hogy a tudomá nyak demonstrálnia kellene a hasznát a társadalom felé, és ennek kapcsán időről időre az is felmerül, hogy új indikátorokra van szük-

ség, a különböző értékelő testületeknek jobban tekintettel kell lenniük a társadalmi hasznosulásra. Előremutató példaként említhető a REF (Research Excellence Framework)[35], azaz a brit kutatásértékelési rendszer, amely a tudományos kibocsátáson kívül a kutatás kontextusát és az akadémiai szférán kívüli, gazdaságra, társadalomra, kultúrára, policykre, egészségügyre, életminőségre gyakorolt hatást is vizsgálja (ráadásul eddig 20% volt, de a következő REF-ben már 25% lesz a társadalmi impakt súlya).

A hagyományos metrikák mellett megjelentek az alternatív metrikák, amelyek nem felváltani, hanem kiegészíteni hivatottak a hagyományos mérőszámokat, hogy a tudományos kutatás más aspektusai is kvantitatív módon megragadhatóvá válhassanak.[36] Ezek a nagy szolgáltatókhoz köthető mérőszámok (Altmetric[37], PlumX[38], Impactstory[39]) azt mérik, hogy a közösségi médiában, illetve más médiumokban milyen figyelem irányul az egyes tudományos termékekre; blogoltak-e róla, megosztották-e Facebookon, retweetelték-e, írtak-e róla Wiki-cikket, lementették-e referenciamenedzser rendszerekbe.

Többen foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy ezek az aktivitások mennyire jelzik előre a későbbi idézettséget. Azt lehet mondani, hogy még a referenciamenedzser szoftverekkel kapcsolatos adatok, a Wikipedia szócikkei, a szakmai blogokon való megjelenések, illetve a F1000 Prime-hoz hasonló szolgáltatások,[40] ahol híres tudósok ajánlanak cikkeket, azok, amelyek a leginkább mutatják a később várható idézettséget. A legtöbb közösségi médiás megjelenés jóval kisebb korrelációt mutat.

Dér Ádám a közönség figyelmébe ajánlott további területeket is, amelyek alkalmasak a tudományos hatás mérésére, mégsem mindig veszik őket figyelembe. Megemlítette a Pub-Peert,[41] ami egy olyan post-publication peer-review-val kapcsolatos szolgáltatás, ahol véleményezni lehet már megjelent cikkeket, és a Publonst[42], amelyben a kutatók a lektorálási teljesítményüket tudják feltüntetni. Ezeken kívül szót ejtett a Google Books-idézetek, a könyvtári katalógusokban való megjelenés, illetve a kurzusleírások, irodalomlisták, valamint a vizsgálati protokollok szerepéről is.

Az európai egyetemek értékelési rendszereit górcső alá vevő kutatás rámutat, hogy az Open Science és Open Access indikátorok, valamint az alternatív metrikák egyelőre a lista végén kullognak, pedig a tudomány nyílttá tétele nagyban elősegíthetné a hasznosulást is. Ezért is lenne fontos, hogy a finanszírozók, értékelők tegyenek a változásért. Dér Ádám rámutatott, hogy amikor a NIH (National Institutes of Health) elszámolhatóvá minősítette a preprinteket, jelentősen megnőtt a biorXiv[43] preprint szerver iránti kereslet is. Van tehát követendő példa.

Görögh Edit: A tudományos értékelés újragondolva

Az előadó fontosnak tartotta felhívni a figyelmet arra a kontextusra is, amelyben a tudományos értékelésnek is szükségszerűen változnia kell. Ezt az új környezetet nevezzük Nyílt Tudománynak (Open Science), és egy nagyon sokrétű, összetett jelenségegyüttest értünk alatta.[44] Jellemzői között megemlíthetjük az együttműködések fontosabbá válását, de azt is, hogy a kutatási eredmények palettája jelentősen bővül. A publikációk mellett a

kutatási adatok szerepe, valamint a kutatást lehetővé tevő eszközök, szoftverek, módszerek szerepe is felértékelődik.

Az alternatív metrikák témáján belül, a közösségi médiában megjelenés és idézettség viszonyával kapcsolatban vitatkozik Dér Ádámmal. Szerinte a Twitteren való jelenlét nagyban megnövelheti egy kutatás láthatóságát, így azok számát is, akik eljutnak a cikkekhez, potenciális idézővé válnak. Szerinte a láthatóság a másik kulcsfogalom az átláthatóság mellett, és ennek növeléséért igenis tudunk tenni. Olyan eszközök állnak rendelkezésre, mint az ORCID[45] azonosító vagy a már említett Publons, de tehetünk ennek érdekében azzal is, hogy Open Access folyóiratokba publikálunk, nyílt hozzáférésű platformokat használunk, valamint élünk az intézményi/tudományterületi repozitóriumok, preprint szerverek és a közösségi média kínálta lehetőségekkel. Ráadásul a fent említettek által úgy tehetünk a láthatóságunk növeléséért, hogy közben nem is kell erre végtelen sok időt fordítanunk.

Szekció végi vita

Az utolsó szekciót záró vita legérdekesebb része a ResearchGate és az Academia.edu szerepvállalása körüli beszélgetés volt. Görögh Edit ugyan elismerte ezek közösségépítő hatását, de rávilágított, hogy azon kívül, hogy szerzői jogilag rendkívül problematikusak, ezek piaci termékek és a kereskedelmi érdekeltségből adódóan bármi történhet velük. A repozitóriumok, preprint szerverek jó, megbízható alternatívát kínálnak. Holl András venture capital (kockázati tőke) start-upnak nevezte őket. Kifejezett céljuk, hogy felvásárolják őket, unfair módszerekkel élnek, spamelnek, sőt, megtevesztenek (társszerzők nevében küldenek meghívókat).

Szintén fontos kérdés, hogy az Open Science ügyét jutalmazással vagy intézményi szintű megköveteléssel kell előmozdítani. Dér Ádám a jutalmazás fontossága mellett érvelt. Szerinte stratégiai magatartást szül, ha az intézmények az NIH-hez hasonlóan járnak el. A HorizonEurope[46] is ösztönzőleg hathat. A kutatási adatmenedzsment tervhez hasonlóan a metodológiáknál, protokolloknál is lehet előrelépés. Görögh Edit egy göttingeni mintát véve alapul, ahol egy tanszéki pozíciónál már az Open Science-tevékenységet is nézik, amellet érvelt, hogy ha intézményi szinten megkövetelik, jobban beépülnek az új gyakorlatok. Demeter Márton azonban arra figyelmeztetett, hogy az előírásoknak sokszor a tőkeszegény régiók nem tudnak megfelelni, és az EU-s pénzezből is csak 2%-ot kap a régióink, ráadásul egyes tudományterületeken a gyémánt open access lapokba történő publikálás sem megoldás, mert egyszerűen nincsenek. Holl András még hozzátette, hogy hiába teszik lehetővé a zöld utas open accesst, hogy az intézményi repozitóriumoknak egyszerűen nem áll rendelkezésre elegendő keret a minősítési folyamathoz.

Irodalom:

- [1] <http://openaccess.mtak.hu/index.php/esemenyek/12-tudomanymetria-barat-vagy-ellenseg>
- [2] <http://garfield.library.upenn.edu/papers/80.pdf>
- [3] <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10048365>
- [4] <https://www.nature.com/news/bibliometrics-the-leiden-manifesto-for-research-metrics-1.17351>
- [5] <https://sfdora.org/read/>
- [6] http://www.mstnet.hu/cikkek/_doku/MST_160419_SoosS_eloadas.pdf
- [7] <https://www.degruyter.com/view/product/129246>
- [8] <https://www.springer.com/gp/book/9783030025106>
- [9] <http://www.universal-publishers.com/book.php?method=ISBN&book=1581126816>
- [10] <https://link.springer.com/article/10.1007/s11192-016-2150-8>
- [11] <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1751157713000710>
- [12] <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=authors10013054>
- [13] <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=authors10026410>
- [14] <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=authors10036944>
- [15] <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2013/12/11/how-academia-resembles-a-drug-gang/>
- [16] <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1536-7150.2010.00750.x>
- [17] <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=authors10013818>
- [18] <https://www.ref.ac.uk/>
- [19] <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=authors10034889>
- [20] <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=authors10067439>
- [21] <http://uj.apertura.hu/2019/tavasz/rusvai-lehetosegek-es-nehezsegek-a-bolcseszettudomanyok-tudomanymetriai-modellezeseben/>
- [22] <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10027773>
- [23] <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=authors10021788>
- [24] [https://www.researchgate.net/publication/337063686_Tudomanymetria_-
mumus_vagy_megvaltas](https://www.researchgate.net/publication/337063686_Tudomanymetria_-_mumus_vagy_megvaltas)
- [25] https://azonnali.hu/cikk/20191121_az-eddigi-felteteleket-sem-tartottak-be-a-professzori-kinevezeseknel
- [26] [https://index.hu/techtud/2019/11/19/
megkezdodott_a_professzori_cim_es_a_doktori_iskolak_lezullesztese /](https://index.hu/techtud/2019/11/19/megkezdodott_a_professzori_cim_es_a_doktori_iskolak_lezullesztese/)
- [27] <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=authors10044777>
- [28] A minősítéssel kapcsolatban bővebben: [https://www.penzugyiszemle.hu/pfq/upload/pdf/
penzugyi_szemle_angol/volume_64_2019_3/A_Sasvari-Urbanovics_2019_3.pdf](https://www.penzugyiszemle.hu/pfq/upload/pdf/penzugyi_szemle_angol/volume_64_2019_3/A_Sasvari-Urbanovics_2019_3.pdf)
- [29] <http://szerzoknek.ek.szte.hu/>
- [30] <http://szerzoknek.ek.szte.hu/uj-konyvtari-szolgalatas-scopus-profiltisztitas/>
- [31] <http://szerzoknek.ek.szte.hu/lektoralas/>
- [32] <https://app.dimensions.ai/discover/publication>

- [33] „az elmúlt években több szabadon hozzáférhető adatbázis is megjelent, amik a Cross-Ref ügynökség adatbázisára (is) építve teszik lehetővé a szakirodalom és az idézettségi adatok keresését. Ilyen például: Dimensions, Lens, 1Findr, Scilit, Science Open, BASE, CORE” –Forrás: <http://openaccess.mtak.hu/index.php/kiadoknak/doi>
- [34] <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=authors10054272>
- [35] <https://www.ref.ac.uk/about/what-is-the-ref/>
- [36] A mozgalom céljairól bővebben: <http://altmetrics.org/manifesto/>
- [37] <https://www.altmetric.com/>
- [38] <https://plumanalytics.com/>
- [39] <https://profiles.impactstory.org/>
- [40] <https://f1000.com/prime/home>
- [41] <https://pubpeer.com/static/about>
- [42] <https://publons.com/about/home/>
- [43] <https://www.biorxiv.org/>
- [44] Ezt a sokrétűséget jól megjeleníti a FOSTER taxinómiája: <https://www.fosteropenscience.eu/foster-taxonomy/open-science->
- [45] <https://orcid.org/>
- [46] https://ec.europa.eu/info/horizon-europe-next-research-and-innovation-framework-programme_en

Forrás: Facebook

Az információ hatalom – Kik azok az adatgazdászok?

Horváth Patrik

PTE EKKK Pekár Mihály Orvosi és Élettudományi Szakkönyvtár

E-mail: horvath.patrik@lib.ptt.hu

Mivel a tudomány egyre gyorsabb iramban bővül, több kutatási eredmény, közlemény és adat lát napvilágot, így szükségessé válik egy új feladatkör létrehozása és betöltése annak érdekében, hogy ebbe az információ-tengerbe ne fulladjunk bele. Minden intézmény, illetve cég életében fontos szerepet tölt be az adatokkal és információkkal való gazdálkodás. Ezek az adatok a tökéletes működés alappillérei, melyeket gondosan kell gyarapítani, apasztani, használni. Ennek a felelőse pedig nem más, mint az adatgazdász.

Maga az adatgazdász munkakör jelenleg még nem egy elterjedt, mindenhol betöltött pozíció. Ezt alátámasztja, hogy Magyarország legnagyobb álláskereső honlapján a „data steward” kifejezésre egy állásopciót ajánl fel a rendszer, míg magyar nyelven egyet sem. De kik is azok az adatgazdászok pontosan? Ismerős az a munkatárs, akihez minden adattal vagy információval kapcsolatos ügyes-bajos kérdéssel fordulsz, és ő segít Neked? Ő egy adatgazdász szerepet betöltő ember. Az adatokkal való munkavégzés egy összetett és kihívást jelentő tevékenység. A tökéletes megvalósításhoz olyan, mondhatni három-az-egyben ember szükséges, aki kutató, informatikus és könyvtáros is egyben. Kutatói oldalról elvárás, hogy meghatározza az adott adat hasznosságát és hogy az adatokkal úgy bántson, mintha saját kutatási eredménye lenne. Az informatikus ágazat fő szempontja, hogy ezeknek a nagy mennyiségben keletkezett adatoknak a tárolására milyen megoldás a legoptimálisabb. Az archiváláshoz szükséges szabványos formák között és a különböző szoftverek használatában is otthon kell lenniük az informatikusoknak. De természetesen az sem árt, ha az adatok tárolása biztonságos, hogy csak az férjen hozzá, akinek erre jogosultsága van. A könyvtár pedig mint egy memória-intézmény megfelelő helyszín lehet az adatok megőrzésére, legyen ez fizikális helyszín vagy online felület. A könyvtárosok meta-adatokkal való munkatevékenysége pedig kifejezetten előnyt jelent az adatgazdászok munkakör betöltésében. Éppen ezért tökéletes adatgazdászok a kutatási adatok kezelésére specifikálódott informatikusok, kutatók vagy könyvtárosok lehetnek.

Az adatgazdász feladatköre eléggé sokszínű. Tudja, hogy milyen formában, milyen elérési helyen és milyen rendszerben vannak az adatok tárolva. Ezen adatok tárolása és gondozása szintén az ő feladatkörébe tartozik. Az adatgazdásznak döntenie kell arról, hogy milyen adat az, ami szükséges a szervezet vagy intézmény számára, illetve hogy ezeket az adatokat milyen formában és mennyi ideig érdemes tárolni, valamint, hogy szükséges-e hozzá meta-adatokat készítenie. Adatgazdásznak lenni viszont sokkal többet jelent, mint az eddig említettek. Természetesen megvannak azok az alapfeladatok, melyeket mindenképp el kell végeznie, de sok helyen ez a pozíció kifejezetten sok előnnyel jár. Egy jó adat-

gazdász a meglévő adatokat minőségileg rendezi, azokhoz „útmutatót”, – meta-adatokat – készít, hogy bárki számára könnyen és érthetően használhatók legyenek. Figyel és ügyel arra, hogy az adatbázisaiban ne keletkezzenek duplumok, a szerzőségi adatok korrektek, az információk naprakészek és aktuálisak legyenek. Ezek megvalósításához természetesen a számítástechnikai ismeretek elsajátítása is szükséges, hogy a lehető legjobb módon tudja az adatokat gondozni, megosztani.

Ezek az adatfeladatokon felül általában az adatgazdász szerepe, hogy az aktuális jogi tudnivalókkal is tisztában legyen az információtárolást és felhasználását illetően. Ebbe nem csak az tartozik bele, hogy kinek van joga az adathalmaz használatára, de az is, hogy pontosan mi az, amit ez az adathalmaz tárolhat. Ennek ismerete rengeteg kellemetlenségtől vagy akár bírságtól is megóvhatja a céget. Ezek a jogi kérdések, illetve a rendkívül nagy mennyiségű információ birtoklása az adatgazdászokat sok esetben egy-egy vállalat vagy intézmény jobbkezeként, amolyan vezetőségi tanácsadónak is szokták tekinteni.

Mivel egy cég vagy intézmény életében kifejezetten fontos, hogy legyen valaki, aki ezen információkban és azok használatában jártas, úgy gondolom, ha a konkrét adatgazdász munkakör nem is, de maga a szerep mindenképp jelen van valamilyen formában például a könyvtárban is. Talán egy kisebb könyvtár vagy cég életében ez megoldható egy-egy munkatárs munkakörének kiegészítésével, a jövőben – főleg a nagyobb cégek és intézmények életében – biztosan szükségesé válik specifikusan erre szakosodott munkatárs alkalmazása a gördülékeny működés érdekében.

Felhasznált források:

1. Analytics India Magazine: HEBBAR, Prajakta: Who is a data steward and what are his roles and responsibilities?
<https://analyticsindiamag.com/data-steward-roles-responsibilities/> [2020. 01. 16.]
2. ScienceDirect: Data Steward Role
<https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/data-steward-role> [2020.01.16.]
3. Dun&Bradstreet: CRAMER, Jonathan James: 6 Key Responsibilities of the Invaluable Data Steward
<https://www.dnb.com/perspectives/master-data/6-key-responsibilities-of-data-stewards.html> [2020.01.16.]
4. Holl András (2018): A nyílt kutatási adatok kezelésének három oldala. In: NET-WORKSHOP 2018 konferenciakiadvány. HUNGARNET Egyesület, Budapest, pp. 59-63.
http://real.mtak.hu/65938/1/holl_VEGLEGES.pdf [2020.01.17]
5. Száldobányi Ádám (2019): „Mivel foglalkozik egy data steward?” – Előadás, Könyvtár-világ . 7. évf. 6. sz. Adatkönyvtárak, adatkönyvtárosok – Vállalati könyvtárosok műhely-beszélgetése 30. <https://mke.info.hu/konyvtarvilag/2019/12/adatkonyvtarak-adatkonyvtarosok-vallalati-konyvtarosok-muhelybeszelgetese-30/6320/> [2020. 01. 17.]
6. DATAVERSITY, Robert S. Seiner (2013): Real-World Data Governance: What is a Data Steward and What Do They Do (webinárium - <https://www.youtube.com/watch?v=853H2H06fmU>) [2020.01.16]

Szószedet – Adat

Összeállította: Gracza Tünde

E-mail: tunde.gracza@aok.pte.hu

A napokban egy levelezőlistán az adatgazdászokról esett szó. A téma kapcsán Z. Karvalics László remek cikkei kerültek a kezembe. Böngészésük során rengeteg – számomra új – adatokkal kapcsolatos fogalommal találkoztam. Ámbár a szerző számos esetben magyarázatot is fűzött az általa használt új kifejezésekhez, foglalkozásokhoz további pontosításukhoz, értelmezésükhöz nem győztem utánaolvasni. Ebből a keresgélésből született az alábbi – korántsem teljes és inkább műkedvelőnek mondható – szószedet, amelyet érdekes volta miatt szeretnék mégis közkinccsé tenni.

A Z. Karvalics László cikkeiben fellelhető fogalmak és meghatározásaik képezik a gyűjtés alapját. Az egyes fogalmaknál jelöltem és a felsorolás végén feltüntettem a forrásokat, amelyeket használtam az értelmezések során. Vannak olyanok, amelyeknek magyarázata szó szerint megtalálható a hivatkozott dokumentumokban, de olyanok is vannak, amelyek további kutatásra, értelmezésre ösztönöztek. Utóbbi esetekben vagy kiegészítéseket alkalmaztam, vagy csupán az elnevezéseket illesztettem be és magam „kreáltam” a meghatározásokat. Ez utóbbiak lehetnek pontatlanok, pongyolán megfogalmazottak, talán még vitathatók is. Nagyon várom, hogy a hozzáértők kiegészítsék, pontosítsák, javítsák a gyűjteményt!

adat- és tudás(áram)modellező[1] (*data and knowledge (flow) modeller*): erősen formalizált közegben dolgozó szakember, aki főleg a mesterséges intelligencia domainben erős

adat-annotátor[1] (*data annotator*): a tartalomhoz való hozzáférés biztosításával – megadott mutatók alapján – annak legpontosabb kategorizálásával, csoportosításával megbízott személy

adat-architektúra[14] (*data architecture*): az összegyűjtött adatok típusának, tárolásának, kezelésének, adatbázisba integrálásának érdekében rögzített szabályok, szabványok, modellek, irányelvek

adat-deduplikáció[10] (*data deduplication*): az adatok és esetleges másolataiknak ésszerű leegyszerűsítése, kompresszálása

adat-ellentmondás[10] (*data inconsistency*): az adatok összeilleszthetőségét akadályozó tényező

adat-kurátor[1,11] (*data curator*): a legfrissebb informatikai technológia alkalmazásával az adatok, metaadatok létrehozását, előkészítését, kezelését, feldolgozását, az ezekkel kapcsolatos legjobb gyakorlatok meghatározását végző szakember

adat-meddőhányó[10] (*data puddle*): semmiféle további felhasználásra nem alkalmas adatok tárolóhelye

adat-ökoszisztéma[10] (*data ecosystem*): az adatok rögzítéséhez és elemzéséhez használt infrastruktúra

adattemető-gondnok[10] (*data cemetery administrator*): a döntéshozatalt nem támogató, felesleges és eldobandó adatok kiszűrésével megbízott személy

adattánc[3] (*data mining*): az adatbázisokon alapuló tudásfeltárás tudománya, melynek lényege a rejtett információk és értelmes jelentéssel bíró minták felfedezése az adattánc algoritmusok segítségével

adatbázis[2] (*database*): számítógépen, annak háttértárain – megadott rendszer szerint – tárolt adatok összessége

adatbázis adminisztrátor[4] (*database administrator*): az adatbázis minőségi működéséért – nevezetesen a működtető szoftver telepítéséért és felügyeletéért, a biztonságos mentésért és visszakereshetőségért – felelős személy

adatbázis kezelő rendszer[2] (*database management system*): az adatbázis használatát segítő struktúra, mely képes adatok valamilyen szisztéma szerinti biztonságos tárolására, gyors felvitelére, hatékony mentésére, törlésére, módosítására, lekérdezésére, elérhetőségük biztosítására

adatbázis menedzser[15] (*database manager*): ld. adatbázis adminisztrátor

adatbázis tervező[4] (*database designer*): az adatmodell-elemek koncepcionális szintről – az adatok sajátos láttatása, rekordtípusok tartalmi leírása – a belső, vagy fizikai szintre – az adatok fizikai elhelyezése és elérési módja – történő fordításáért felelős

adattbiztonság[19] (*data security*): az alkalmazások során az adatok illetéktelenektől és sérülésektől történő megvédését, titkosítását, tokenizálását, kezelési gyakorlatát magába foglaló kíváncsi

adattcsomópont[10] (*data hubs*): az adattforgalom során különösen sok link végpontja/kezdőpontja

adattanalízis[1] (*data analyst*): az üzleti/vállalati jobb döntések érdekében a megfelelő adatok gyűjtésével, feldolgozásával, statisztikai elemzésével foglalkozó személy

adattelérhetőség[10] (*data accessibility*): az adattjogosultság szabályozásának – ki, hogyan, mikor, milyen feltételekkel és módon kezelhet adatokat – rendszere

adattellenőrzés[3] (*data checking*) : az adatok minőségének vizsgálata, vagyis a rögzített adatok összevetése a tényleges adatokkal

adatteltitkolás[3] (*data hugging*) : az adatok vélt vagy valódi ellenérdekeltség, esetleg félreértések elkerülése miatt a másik fél vagy felek számára rendelkezésre nem bocsátása

adatépítész[13] (*data architects*): a számítógépes nyelveket ismerő és azokat az adatok szervezésére, karbantartására, relációs adatbázisokba és vállalati adattárakba rendezésére, adat-architektúrák és különféle adatmodellek kidolgozására alkalmazott szakember

adatifeldolgozó[8,9] (*data processing officer*): az adatkezeléshez kapcsolódó technikai műveleteket – adatbevitel, adatszervezés, katalógus készítés, adatok minőségének ellenőrzése – végző személy

adatforrás[10] (*data source*): bármely fizikai formátumú hely ahonnan a használni kívánt adat származik

adatgazda[3] (*data owner*): egy adott felhasználói területen használt információk definiálásáért és az ezek szerint történő felhasználásért felelős személy, aki ismeri és értelmezni tudja az információs igényeket, a meglévő forrásrendszerek adattartalmát, képes új riportot definiálni, az adatellenőrzés és az adatminőség felelőse

adatgazdász[1] (*data steward*): az adatminőség szakértője, aki nem csupán ellenőrzi a minőséget, de kidolgozza a felhasználásukhoz szükséges mutatókat, és felelős az értékelések eredményeinek, következtetéseinek felhasználásáért

adatgondozó/kezelő[1,8] (*data custodian*): az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely önállóan vagy másokkal együtt az adat kezelésének célját meghatározza, az adatkezelésre vonatkozó döntéseket meghozza és végrehajtja, vagy az adatifeldolgozóval végrehajtatja

adatgyűjtemény[10] (*data compendiums*): adatcsoportok meghatározott célból – projekt-szerűen – történő összekapcsolása

adathulladék-kezelő[10] (*waste data handler*): a további felhasználásra nem javasolt adatok végleges eltüntetését végző személy

adathordozó (*data carrier*): adatok bármekkora ideig és bármilyen formába történő tárolására alkalmas eszköz

adatkészlet[10] (*data sets*): bizonyos célra gyűjtött különálló adatelemek, melyek valamilyen eszköz – pl. számítógép – által egységként kezelhetők

adatkonzultáns[1] (*data consultant*): együttműködve az intézmény adatkezelőivel és programfejlesztőivel az adatok gyűjtésének, elemzésének, érvényesítésének, minőségének, az adatforrások gazdagításának felelőse

adatkormányzó[1] (*data governance expert*): új vezető-típus, az erősödő és számban is gyarapodó adatrészlegeken folyó munka összehangolására, a szereplők teljesítményének és felkészültségének fokozására, illetve az adatműveletekre vonatkozó tudásegyenetlenségek megszüntetésére.

adatkönyvtáros[1,12] (*data librarian*): a mindenkori adatkörnyezetben a szükséges adatok tárolását, rögzítését, keresését, megtalálását, felhasználását segíteni képes, az ehhez megfelelő felkészültséggel, kompetenciákkal és készségekkel rendelkező személy

adatkörforgás[10] (*data re-use*): adatok másodlagos, ismételt, vagy többszörös felhasználása

adatkötés[10] (*data binding*): a számítógépes programozás során használatos technika, mely összekapcsolja és szinkronizálja a szolgáltató és a felhasználó adatforrásait

adatközpont[10] (*data center*): a folyamatosan növekvő adattömeg kezelését a legfrissebb generációjú technológiával végző gigászi komplexumok, melyeket akár az elfoglalt alapterületük, az egy négyzetméterre eső gépi komponenseik, vagy az automatizált folyamataik száma, az energetikai megoldásaik volumene és innovativitása jellemezhet

adatmenedzser[1] (*data officer*): adatok gyűjtésében, rögzítésében, értékelésében, felhasználásában, minősítésében jártas szakember

adatmérnök[13] (*data engineer*): a számítógépes és mérnöki tudományokban jártas szakember, aki képes hatalmas adatkészletek összesítésére, elemzésére és a velük kapcsolatos feladatok – pl. számítógépes algoritmusok megalkotása, az adatok tökéletes felhasználása érdekében történő műszaki folyamatok fejlesztése, stb. – elvégzésére

adatminőség[6] (*data quality*): az adatok állapotának megállapítása különböző tényezők – pontosság, teljesség, következetesség, megbízhatóság és frissesség – alapján

adatműveletek[1,17] (*data operations*): a jogyakorlatokon alapuló, az adatok teljes életciklusára vonatkozó, az adatanalitika minőségének javítására használt folyamatorintált módszertan

adatöregítés[3] : az adatok egyfajta archiválása, melynek lényege, hogy bizonyos időszaknál régebbi adatokat megfelelően aggregálunk (aggregált adat), a tárhelyigény csökkentése érdekében a legkevesebb információvesztéssel. (Például napi adatok esetén olyan felösszegezést, összevonást alkalmazunk, hogy havi adatok álljanak elő.)

adatrégész[10] (*data archeologist*): a (véglegesen) eltűnt, már nem használatos adathordozókon fellelhető adatok (történetének feltérképezésével) visszaállításával megbízott személy

adatsiló[10] (*data silos*): adatok struktúrálatlan, ömlesztett tárolása

adatspecialista[10,19] (*data specialist*): egy intézmény számára kulcsfontosságú adatok beviteléért és módosításáért, minőségi ellenőrzéséért felelős személy

adatszemét[10] (*data trash*): használatra, vagy további használatra alkalmatlan adatok

adatszmog[10,16] (*data smog*): az információs korszak ártalma – a kifejezést David Shenk használta először 1997-ben – amely az utóbbi évtizedekben az élet valamennyi területén jelenlévő adat-túlkínálatra utal

adattár[3] (*data repository*): nyomtatott, vagy elektronikus formában tárolt, témaorientált, integrált, az adatokat történetiségében tároló adatrendszer, amelynek fő célja az adatokból történő hatékony információkinyerés biztosítása, elsősorban a döntéshozatali folyamatok támogatása érdekében.

adattér[10] (*data space*): csak adatokat tartalmazó, meghatározott nagyságú tartomány, ahol egy program utasításokat hajt végre

adattemető[10] (*data cemetery*): további döntéshozatalokat nem támogató, feleslegessé vált adatok gyűjtőhelye

adattermék[10] (*data products*): további programozást nem igénylő formátumban készült (akár eladásra kész) adatkészlet

adattőke[10] (*data equity*): a rendelkezésre álló adatvagyonból létrejövő, a nagy teljesítményű analitikai megoldások és gyors, sikeres döntések által aktualizálódó üzleti előnyszerzés

adattudós[4] (*data scientist*): az adatokat a felhasználók igényei alapján, a legkorszerűbb technikák alkalmazásával elemző szakember

adatújrahasznosítás[10] (*data recycling*): a látszólagosan semmilyen hasznot nem hozó adatok felhasználása, összekapcsolása

adatújságírás[10,18] (*data journalism*): eseményeknek, történeteknek a digitális újdonságok felhasználásával – pl. infografika, elemző szoftverek – történő nyilvánosság elé tárása

adatvagyon[10] (*data asset*): a tudásműveletek sokaságával összefűzött adattér teljes állománya

kutatási adat[7] (*research data*): a kutatási folyamat során gyűjtött, a megfigyelésekből, kísérletekből, felmérésekből, modellezésekből, szimulációkból, adatbányászatból származó hagyományos, vagy elektronikus adatok

Felhasznált irodalom:

- [1] Z. Karvalics L.: A szervezeti információ- és tudásmenedzsment néhány új és újonnan azonosított szerepköréről. In: Menedzsment innovációk az üzleti és a nonbusiness szférákban. Vilmányi Márton – Kazár Klára (szerk.) SZTE Gazdaságtudományi Kar, Szeged, 531–543. o.
- [2] <http://info.berzsenyi.hu/adatbazisok/az-adatbazis-fogalma> [2019.12.07.]
- [3] https://www.felvi.hu › dload › AVIR_kezikonyv_Fogalomgyujtemeny [2019.12.07.]
- [4] Lemahieo, W.; Broucke, S. V.; Baesens, B.: Principles of Database Management: The Practical Guide to Storing, Managing p. 87. DOI: 10.101/9781316888773
- [5] <https://www.kfki.hu/~cheminfo/hun/eloado/adatb/adatb2.html> [2019. 12. 07.]
- [6] <https://searchdatamanagement.techtarget.com/definition/data-quality> [2019.12. 07.]
- [7] https://library.leeds.ac.uk/info/14062/research_data_management/61/research_data_management_explained [2019.12. 07.]
- [8] 2011. évi CXLL. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról

- [9] Dr. Kulcsár Zoltán adatvédelmi szakértő blogja. <https://www.adatvedelmiszakerto.hu/2010/06/adatfeldolgozas-adatfeldolgozoi-szerzodes/> [2019.12. 07.]
- [10] Z. Karvalics L.: Data Hugging – a magunkhoz szorított adatokon innen és túl. In: TMT. 2013. 60. 7. 300-303.
- [11] <https://www.dataversity.net/so-you-want-to-be-a-data-curator/#> [2019.12. 09.]
- [12] Khan, H.R.; Du, Y.: What is a Data Librarian?: A Content Analysis of Job Advertisements for Data Librarians in the United States Academic Libraries. <https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc1225772/> [2019.12. 09.]
- [13] Top 7 Big Data Jobs. Ranking of Big Data Jobs for 2019 <https://www.thebalancecareers.com/top-7-big-data-jobs-4588947> [2019.12. 10.]
- [14] <https://www.techopedia.com/definition/6730/data-architecture> [2019.12. 10.]
- [15] 10 High-Paying Jobs That Don't Require a College Degree <https://www.thebalancecareers.com/high-paying-jobs-that-don-not-require-a-degree-4147576> [2019.12. 10.]
- [16] Shenk, D.: Data Smog: Surviving the Information Glut. Chapter one. https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/first/s/shenk-data.html?_r=1&oref=slogin [2019.12. 11.]
- [17] <https://en.wikipedia.org/wiki/> [2019.12. 11.]
- [18] Bradshaw, P.: What Is Data Journalism? <https://datajournalism.com/read/handbook/one/introduction/what-is-data-journalism> [2019.12. 11.]
- [19] https://m.isaca.org/About-ISACA/History/Documents/ISACA-Glossary-English-Hungarian_1213.pdf

Kép forrása: <https://www.upgrad.com/blog/most-common-examples-of-data-mining/>

Magányjárvány

Orvos-Tóth Noémi

klinikai szakpszichológus

E-mail: orvostoth@gmail.com

„Sokat vagyunk együtt, mégis elpusztít minket a társas magány.”

Albert Schweitzer

Időről időre járványok söpörnek végig a bolygón. Pestis, himlő, spanyolnátha évszázadokon át kegyetlenül szedte áldozatait. Bár ezeket a betegségeket sikeresen felszámoltuk, mégsem érezhetjük magunkat biztonságban. A XXI. században egy eddig soha nem látott különleges kór pusztítja az embert. Úgy hívják: magány. A szakemberek szerint világméretű járványról van szó, ami feltartóztathatatlanul terjed városról városra, országról országra, kontinensről kontinensre. Miközben a Föld nevű bolygó a túlnépesedés terheit nyögi, soha ennyi ember nem szenvedett a kapcsolatok hiányától. Mára a magány világszerte az egyik legnyomasztóbb népegészségügyi kérdéssé vált. A helyzet drámaiságát jól jelzi, hogy 2018 januárjában Theresa May, az Egyesült Királyság akkori miniszterelnöke magányügyi minisztert nevezett ki, hogy feltárják az okokat és kidolgozzák a megküzdési stratégiákat.

Az ember életben maradásához néhány dolog elengedhetetlenül szükséges. A kézenfekvőnek tűnő víz és táplálék mellett a túléléshez mindannyiunknak szükségünk van társakra. Több tízezer év tapasztalata szerint együtt sikerebben tudunk szembeszállni a fenyegetésekkel és megteremteni a javainkat. Ezek a tapasztalatok az evolúció során úgy alakították idegrendszerünk fejlődését, hogy akkor érezzük jól magunkat, ha másokhoz kapcsolódva éljük az életünket. A másik ember az öröm és a megnyugvás forrásává vált.

A digitális korban mi sem tűnik egyszerűbbnek, mint ezt a szükségletünket kielégíteni. Sokaknak akár 3-4 ezer „barátja” is van a közösségi média oldalaikon, mégis magányosak. A mennyiség nem pótolja a minőséget. A kapcsolatok száma egyáltalán nem tényező, ha nincs köztük egyetlen olyan személy sem, akivel igazán intim érzelmi viszonyban lennénk. Amire valóban szükségünk van, az a személyünknek szóló figyelem, az odafordulás, az az érzés, hogy van valaki, akinek számítanak az érzéseink, aki ismeri a félelmeinket, akinek elmondhatjuk a vágyainkat, akinek fontos az életünk. Az én önmagában nem létezik. Kell neki a másik, hogy visszatükrözze és igazolja helyét a világban.

Teréz anya szerint a magány és a feleslegesség érzése a legszörnyűbb formája a szegénységnek. A materiális javak nem pótolhatják a kapcsolatok hiányát. De hogyan váltak ennyien szegénnyé? Hogyan harapódzott így el a magány a világban? Ennek megválaszolásához menjünk kicsit vissza életünk legelső időszakához. Amikor egy gyermek világra jön, már elő van hangolva a kapcsolatok kialakítására. Nem csak kész fogadni a másik közeledését, de aktívan tesz is érte, hogy figyeljenek rá, hogy testi kontaktusba vonják. Az ölelésre csillapodó sírása valóságos jutalom a szülőknek, ahogy kedves mosolya, testének ará-

nyai is úgy vannak kitalálva, hogy meglágyítsa a felnőttek szívét. A baba tehát a maga részéről készen áll a társas készségei fejlesztésére. Ha szülei kellően érzékenyen figyelnek rá, és megadják neki, amire szüksége van, lassan kialakul benne az ősbizalom érzése, ami felnőve segíti majd, hogy bizalommal forduljon más emberek felé is. Abban az esetben azonban, ha a szülő-gyermek párosnak nem sikerül egymásra hangolódnia, ha a gyermek rendre azt tapasztalja, hogy szükségletei kielégítetlenül maradnak, félelmeire nincs válasz, fájdalmaira a szülő nem hoz enyhülést, az egészséges kapcsolódási képessége sérülni fog és úgynevezett bizonytalan kötődési mintát alakít ki. Ez egyértelműen rontja a mély, intim és tápláló kapcsolatok kialakításának esélyét. A másik már nem a nyugalmat és biztonságot jelenti, hanem vagy fenyegetést vagy egy kiszámíthatatlanul jelenlévő, megbízhatatlan személyt, aki bármikor hátat fordíthat neki. A biztonságos kötődés hiánya nem más, mint kapcsolati trauma. A traumatizált, kapcsolódási tapasztalataiban sérült és bizalmatlan ember pedig nehezen találja meg az utat másokhoz. A felnőtt magány a gyermek bölcsőjében készül.

Minél többen sérülnek kicsi gyermekként, annál többen válnak magánytól szenvedő felnőtté. A magány valójában egy képesség hiánya, ami a biztonságos kötődés elmaradásából fejlődik ki.

Az elszigeteltség, az érzelmi elhagyatottság érzése súlyos következményekkel járhat. Talán depresszió, szorongásos tünetek, szív-érrendszeri betegségek fejlődnek ki. A magányosság élménye 50 százalékkal növeli a korai halálozás kockázatát. Szó szerint az életünkkel játszunk.

A magány felszámolására nincs más mód, mint megtanítani az embereket kapcsolódni. Ehhez egy átfogó oktatási programra lenne szükség, amely minden korosztályban, minden élet helyzetben segíti a társas készségek kialakítását, az empátiás ráhangolódás fejlesztését.

Amíg ez a program várat magára, ne legyünk restek, és vegyük fel a magány elleni harcot a saját kis mikrokörnyezetünkben. Megdöbbentő adat, hogy a családban élők több mint fele érzi úgy, hogy senki nem törődik vele igazán, senki nem tartja számon gondjait-bajait, senki nem osztozik örömeiben. Figyeljünk egymásra! Legyünk nyitottak és befogadóak a másokra, vegyük észre, kövessük nyomon az érzelmi életüket, mert csak így van esélyünk a magányjárvánnyal szemben.

Fotó: Gracza Tünde

Online szakkönyvek az Akadémiai Kiadótól

A MeRSZ mint digitális könyvtár és publikációs platform

Vajda Lőrinc

Akadémiai Kiadó,

E-mail: lorinc.vajda@akademiai.hu

Az Akadémiai Kiadó 2016 januárjában indította el online tartalomszolgáltatását MeRSZ (Magyar Elektronikus Referenciamű Szolgáltatás) néven a <https://mersz.hu> címen. A magyar nyelvű tudományos alapművek, összefoglaló kézikönyvek, felsőoktatási tankönyvek és jegyzetek elektronikus gyűjteménye jelenleg csaknem 600 mű teljes szövegű elektronikus elérését biztosítja és évről évre mintegy 150-200 új címmel bővül.

A gyűjteményben a legkülönbözőbb tudományterületek képviseltetik magukat, a gazdasági és jogi kiadványok mellett nagyszámú műszaki, természettudományos és humán tartalom is elérhető. A Semmelweis Egyetem csatlakozásával 2020 tavaszától több tucat egészségtudományi témájú egyetemi jegyzettel erősödik az orvos- és egészségtudományi portfólió.

A MeRSZ online könyvtár folyamatosan bővülő kínálatával, országos lefedettségével, felhasználóinak hétről hétre növekvő számával minden korábbinál hatékonyabb terjesztést, nagyobb láthatóságot biztosít az itt megjelenő műveknek.

Az elmúlt évek kiadói tapasztalata megmutatta, hogy a csökkenő példányszámok miatt a nyomtatott szakkönyvek kiadása már nem fenntartható. Az ilyen művek közreadásának egyértelmű és egyetlen útja a digitalizáció, ám az korántsem magától értetődő, hogy melyik modell és kiadási forma szolgálhatja ki leghatékonyabban a megváltozott olvasói igényeket ebben az új, felfokozott tempójú, folyamatosan friss tartalmakat igénylő környezetben.

A kiadó közben e-könyvek kiadásába kezdett, epub és mobil formátumban tette elérhetővé a szakkönyvek jelentős részét, és minden új nyomtatott kiadás mellé az e-könyves változat is megjelent. Az e-könyvekre azonban egészen minimális vásárlói igény mutatkozott, mivel a felhasználók digitális tartalomfogyasztási módja megváltozott: a letölthető formátumok helyett az internetes keresőkhöz hasonló gyorsasággal szeretnék elérni a kívánt tartalmakat, mindehhez a számítógép mellett egyre inkább mobileszközöket használva.

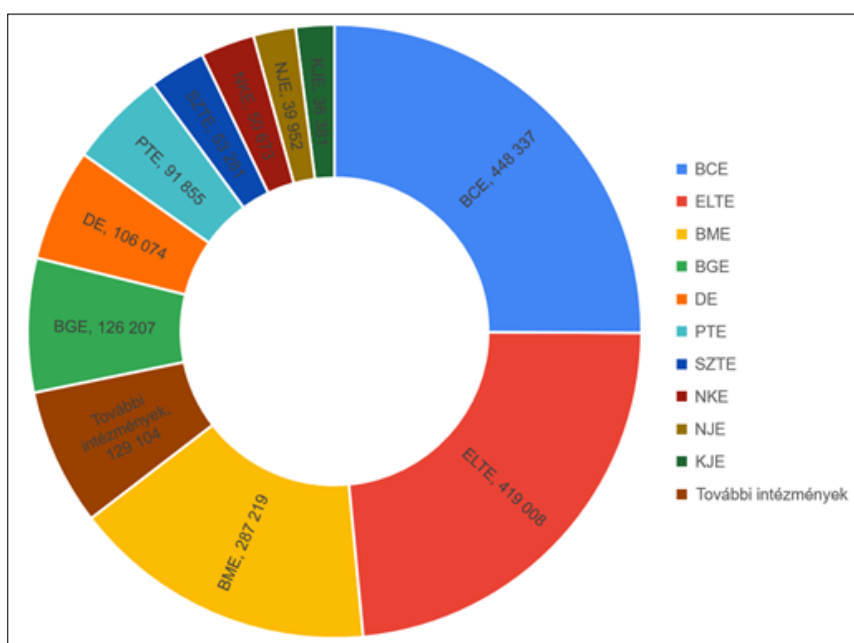
A megoldást egy online szolgáltatás fejlesztése jelentette, amely gyorsan, kényelmes funkciókkal kiegészítve, bármilyen eszközön biztosíthatja a tartalmak elérését.

A kifejezetten a tanulás, oktatás és kutatás céljára létrehozott és azóta is nagy erővel fejlesztett online könyvtár tudása messze felülmúlja a jelenleg ismert egyéb e-könyves megoldásokat. A MeRSZ minden eszközön és környezetben reszponzív, egységes megjelenést nyújt, használatához mindössze egy böngészőre és internetkapcsolatra van szükség. A webes felület mellett mobilalkalmazások szolgálják ki az egyre nagyobb számú mobileszközön olvasó felhasználót.

A tartalomban való gyors és kényelmes navigáció mellett a releváns információ pontos és gyors elérését akár a teljes adatbázis, akár egy-egy mű szövegében való keresés segíti. A rendszer emellett egyéni könyvjelzők és jegyzetek elhelyezését, illetve saját tartalmak létrehozását és megosztását is lehetővé teszi. A digitális formátumnak köszönhetően a kattintható belső és külső hivatkozások mellett a művekben változatos multimédiás elemek (videók, animációk, hangok, letölthető objektumok) is elhelyezhetők.

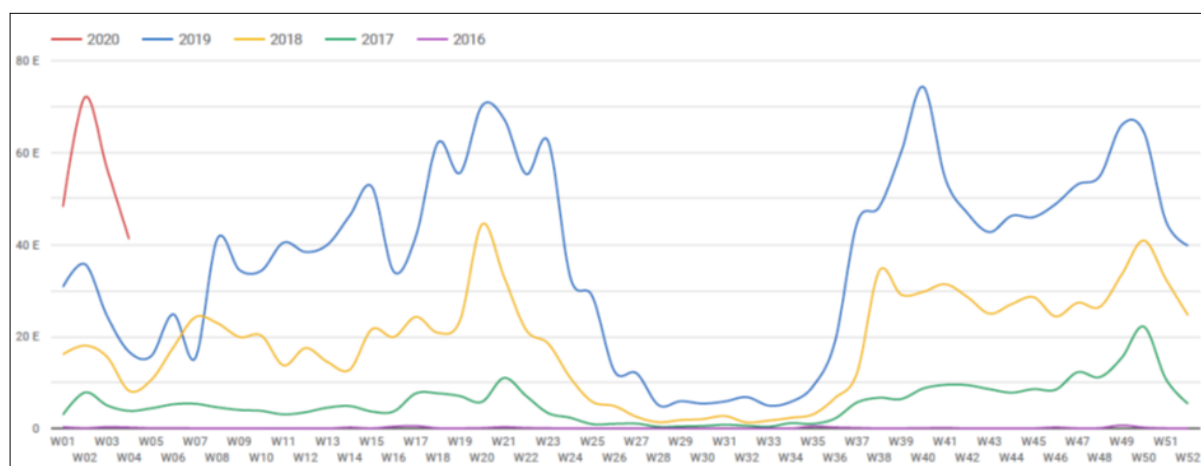
A gyors és kényelmes használatot biztosítja, hogy a megjelenítéshez szükséges konverzió futási időben zajlik, így elkerülhető a nagyméretű fájlok letöltésével járó várakozás. Az online megjelenés lehetőséget teremt a könyvek frissítésére is, hogy a felhasználók mindig naprakész tartalmakat kapjanak. A dokumentumok letöltése helyett azok online szolgáltatásán alapuló modell egyszersmind a jogosulatlan felhasználás ellen is lényegesen komolyabb védelmet nyújt, mint a hagyományos e-könyves megoldások.

A MeRSZ-en megjelent könyvek új, digitális kiadásnak minősülnek, ISBN és DOI azonosítót kapnak, illetve a Magyar Tudományos Művek Tárában is feltüntethetők, és idézeteket is lehet rájuk gyűjteni. A művek bekezdésszinten hivatkozhatók, az idézett szöveghely pontos bibliográfiai leírása egyetlen kattintással választható formátumban kimásolható vagy valamely hivatkozáskézelő programba letölthető.

A tíz legintenzívebb MeRSZ-használó intézmény 2019-ben

A MeRSZ használóinak köre a szolgáltatás elindítása óta dinamikusan bővül. Az EISZ Nemzeti Program révén mára a legtöbb hazai (és számos határon túli) egyetem, a nagyobb könyvtárak és több kutatóintézet, múzeum IP-tartományából (illetve Shibboleth-azonosítással vagy VPN-nel tetszőleges külső helyszínről) bárki számára szabadon elérhető az adatbázis teljes tartalma. Az aktív felhasználók száma meghaladja a 44 ezer főt, és hétről hétre folyamatosan nő. Az elérhető művek és a felhasználók számának bővülését jócskán meghaladó ütemben erősödik a használat is. Az első év néhány ezres kattintásszáma után 2019-ben egy év alatt 2,5 millió dokumentummegtekintést regisztráltunk.

Az éves dokumentummegtekintések alakulása heti bontásban

A tartalombővítés során a kiadó legfőbb szempontja, hogy a felhasználók szükségleteit megismerve olyan művekkel töltsse fel az adatbázist, melyek (újra)megjelentetésével régóta adós a hazai tudományos könyvkiadás, illetve amelyek az egyes intézmények oktatási gyakorlatában fontos szerepet kapnak. Mindez a korábban megjelent, ám sok esetben már csak nehezen vagy egyáltalán nem hozzáférhető művek mellett új kéziratok publikálását is jelenti. Egyaránt cél az értékmentés és a friss publikációk támogatása, aminek költségét a kiadó saját forrásból fedezi. Digitális könyvkiadási programja keretében az Akadémiai Kiadó szerzői számára díjmentes online publikációs lehetőséget kínál, teljes körű kiadói szolgáltatással.

A MeRSZ meredeken emelkedő látogatottsága igazolta a tudományos és szakkönyvkiadás digitális transzformációjáról alkotott kiadói elképzelést, ugyanakkor az elmúlt évek megmutatták, hogy a szerzők részéről bár egyre csökkenő mértékben, de továbbra is érzékelhető igény van a hagyományos megjelenési formára is. Éppen ezért kiadói folyamatainkat úgy optimalizáltuk, hogy a beérkezett, szakmai és formai bírálaton elfogadott kéziratok számára a digitális kiadás mellett hatékony és gyors nyomtatott megjelenést is tudjunk biztosítani.

A MeRSZ-en csak rendezett szerzői jogi státuszú művek jelenhetnek meg, a tartalomszolgáltatás minden esetben a jogosultakkal (szerzőkkel, örökösökkel, más kiadókkal) kötött felhasználási szerződés alapján történik. A kiadó partnereinknek a befolyt előfizetési díjakból a használat alapján számított royaltyt, illetve a mű frissítése, átdolgozása esetén további egyszeri szerzői díjat kínál.

Az Akadémiai Kiadó folyamatosan várja az orvosi könyvtárak javaslatait a MeRSZ további bővítésére.

Hasznos linkek

A MeRSZ weboldala: <https://mersz.hu>

Információk könyvtárosoknak: <https://mersz.hu/egyeb/konyvtarosoknak/>

Információk szerzőknek: <https://mersz.hu/egyeb/szerzoknek/>

Elérhető művek (letölthető címlista): <https://eisz.mersz.org/mod/letoltes.php?letoltes=merszcimek>

Előfizető intézmények listája (2020): <http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/adatbazisok.html#2020-5>

Kérdéseiket, címjavaslatukat a mersz@akademiai.hu címen várjuk.

„Kutatás és képzés ma - jobb egészség holnap“

**Dr. Minárovits János, az MTA doktora,
a Magyar Mikrobiológiai Társaság alelnöke**

*Szegedi Tudományegyetem, Fogorvostudományi Kar,
Orálbiológiai és Kísérletes Fogorvostudományi Tanszék*

E-mail: minimicrobi@hotmail.com

Talán a stockholmi Karolinska Intézet a címben idézett jelmondata világítja meg a legjobban annak a területnek a jelentőségét, amelynek áttekintésére Dr. Ralovich Béla legújabb, ez év májusában megjelent könyve megírásakor vállalkozott.

A Magyar Tudományos Akadémia támogatásával megjelent kötet - „Adatok a mikrobiológiával kapcsolatos ismeretek oktatás- és kutatástörténetéhez III. (1850-től napjainkig)“ (Balatonberény, 2018; ISBN: 978-963-508-874-4) – a Szerző korábban kiadott munkáinak szerves folytatása. Míg a 2011-ben illetve 2014-ben kiadott I. és II. kötetben főként a magyarországi mikrobiológia művelésének szervezeti hátteret adó főbb intézmények történetét és működését vázolta fel a Szerző, addig a III. kötet a változó szervezeti keretek között végzett, gyakran napjainkra is átnyúló, alap- és alkalmazott kutatások rövidebb-hosszabb ismertetésével mutatja be e rendkívül szerteágazó tudományág fejlődését hazánkban. A 707 oldalas mű a szövegét 240 ábra illusztrálja.

Az Előszóban a Szerző előre bocsátotta, hogy műve befejezetlen és szükségszerűen csak válogatott fejezeteket tartalmaz, annak ellenére, hogy munkáját számos szakember is segítette.

A Bevezetést (I. fejezet) és a Meghatározásokat (II. fejezet) követően rátért az orvostudománnyal kapcsolatos mikrobiológiai kutatások ismertetésére (III. fejezet). Az 1850-től napjainkig terjedő időszakot több mint 300 oldalon tárgyalta. Áttekintette a Pesti Királyi Tudományegyetem Orvosi Karának és a Kar utód-intézményeinek történetét. Kiemelte Balogh Kálmán górcsővel (mikroszkóp) végzett vizsgálatait az Általános Kórtani Intézetben. Felvázolta a jelenlegi Semmelweis Egyetem (Budapest) Orvosi Mikrobiológiai Intézetének eddigi kutatási területeit és taglalta az egyetemen mikrobiológiával kapcsolatos kutatásokat végző további intézetek tevékenységét is. Külön kitért Semmelweis Ignác életművére, annak recepciójára és hatásaira. Ezután a Kolozsvári Egyetem Orvosi Kar és annak utódai, majd a Pécsi Tudományegyetem, a Debreceni Egyetem és a Szegedi Tudományegyetem, valamint az Országos Gyógyintézeti Központ (és elődeik) eminens mikrobiológusainak fő kutatási területeit ismertette. A Szerző kiemelten foglalkozott az Országos Közegészségügyi Intézet (OKI) és hálózata mikrobiológiai diagnosztikában, kutatásban, oktatásban és a betegségmegelő-

zésben betöltött szerepével. Önálló alfejezetben foglalta össze a Magyar Tudományos Akadémia mikrobiológiai profilú kutatóintézeteivel és kutatócsoportjaival kapcsolatos adatokat. E rendkívül sokrétű kutatómunkát ismertető szöveg részletgazdagsága változó, ahogyan változó lehetett a Szerző rendelkezésére bocsátott vagy az általa felkutatott dokumentumok információ tartalma is.

Ugyancsak önálló alfejezetet szentelt a honvédségi egészségügyi szolgálat történetének és a valószínűleg csak szűk körben ismert, honvédségi szakemberek által végzett mikrobiológiai kutatásoknak.

A több mint ötven oldalas IV. fejezetben került sor az állatorvostudománnyal kapcsolatos mikrobiológiai kutatásokkal összefüggő adatok ismertetésére. Az 1850 előtti helyzetet „Baranya vármegyének orvosi helyirata” (Pécs, 1845.) című mű adataival jellemezte. Ezután részletesen taglalta – az állatorvostudomány hazai fejlődését követve – az Állatorvostudományi Egyetem (Budapest) mikrobiológiát oktató, és speciális felkészültséget igénylő mikrobiológiai kutatásokat folytató tanszékeinek, intézeteinek és laboratóriumainak történetét. Bemutatta az állatgyógyászat és azon belül a „közönséges kór- és gyógyszer-tanítmány és járvány-nyavalya tanítmány” kiemelkedő hazai mestereinek az életútját és jelenlegi állategészségügyi rendszer kialakulását.

Az V. fejezet tárgya „Az oltóanyag kutatás- és termelés hazai története”. Ebben a részben Ralovich doktor számba vette, többek között, a himlő vírus (poxvirus variolae) okozta egyik legpusztítóbb ragály, a himlő (fekete himlő, variola vera) elleni védekezés kezdeti szakaszát dokumentáló írásokat, a „védhimlőoltással” kapcsolatos adatokat. A rabies vírus által okozott veszettség elleni okszerű védekezés megszervezésének leírása után bemutatta az állategészségügyi védőoltások hazai előállításának történetét, a magyarországi oltóanyagtermelő intézetek és cégek felvirágzását, majd többségük lehanyatlását. A tudatos védőoltáspolitikát hazai eredményeit a VI. fejezetben összegezte röviden. „A gyógyszerészet, a gyógyszerek és a mikrobiológia kapcsolata” című VII. fejezet a hazai gyógyszergyártás és gyógyszerkutatás történetét taglalta, bepillantást nyújtva az alap- és alkalmazott kutatásnak egyaránt tekinthető gyógyszerfejlesztés hazai „műhelyeinek” rendkívül magas szintű, kifinomult mikrobiológiai ismereteket igénylő tevékenységébe.

A VIII. fejezetben a Szerző a humán egészségügyi, állategészségügyi, ipari és mezőgazdasági laboratóriumokban végzett mikrobiológiai tevékenységekkel kapcsolatos minőségbiztosítás kérdéseivel foglalkozott.

Az Epilógust (IX. fejezet) követő Irodalomjegyzék (X. fejezet) történeti szempontból jelentős publikációkat és válogatott tudományos közleményeket tartalmaz.

Végül a kötetet Névmutató (XI. fejezet) és dokumentumokat/ másolatokat bemutató Függelék (XII. fejezet) zárja.

Ajánlom ezt a művet a magyar mikrobiológia fordulatos története iránt édeklődő minden kedves Olvasónak. Árusítás: Lónyay Antikvárium, Bp., IX. ker., Lónyay u. 9. Tel: 06-1-2190311.

Segítség szülőknek és gyerekeknek: az altatásról írt mesekönyvet két pécsi orvos *Motoricz Tekla*

Forrás: <https://www.pecsma.hu/>

„Bizony, egy-egy műtét előtt még felnőttként is sok negatív gondolat suhanhat át az agyunkon: sokan kifejezetten félnek az altatástól – akár átestek már korábban rajta, akár nem. Ugyanígy vannak ezzel természetesen a gyerekek is, megijednek az orvosoktól, az ismeretlen műszerektől és helyzetektől. Az operációk előtti szorongás enyhítésére két pécsi altatóorvos nem mindennapi módszert talált ki: a gyermekklinikán a kicsiknek könnyen érthető, általuk írt mesekönyvet ajándékoznak minden családnak, amelyben lépésről lépésre ismertetik az altatás folyamatát.

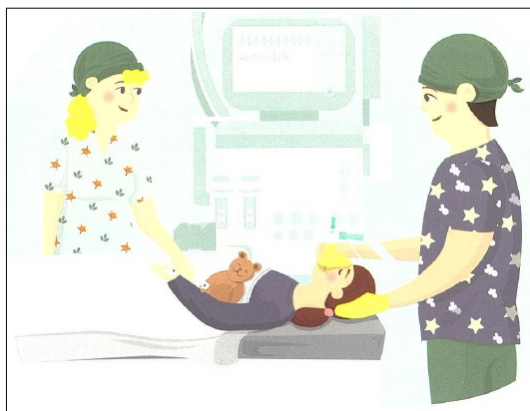

A Szívbeteg Gyermekekért Alapítvány támogatásával megjelent *Álomgyár a kórházban* című kiadvány néhány oldalas ugyan, de részletesen, játékos és gyerekeknek érthető formában – a kis Panni történetén keresztül – meséli el az altatást megelőző, és az azt követő történeteket, még hozzá szuper [Halas Zelda által készített] rajzokkal illusztrálva.

A könyv szerzői **dr. Kövesi Tamás** és **dr. Benkovics Barbara**, a Pécsi Tudományegyetem Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Intézet Gyermekaneszteziológiai Tanszékének altatóorvosai saját elmondásuk szerint már jó ideje gondolkodtak a hiánypótló kiadványon. Idén szeptemberben végül meg is jelent a mesekönyv, amelyet azóta ingyenesen kap kézhez minden műtét előtt álló gyermek családja az operáció előtt.

– Sem a gyermekek, sem a szülők nincsenek igazából tisztában azzal, hogy milyen is a műtétnél szükséges altatás. Nem tudják, hogyan zajlik, mennyire kell tőle félni. Ösztönösen tartanak a dologtól, mi pedig ennek a félelemnek az ellensúlyozására írtuk meg a könyvet. Egyébként sok külföldi országban, sőt néhol Magyarországon is bevett szokás kisfilmekkel, mesékkel elmagyarázni a kicsiknek, hogy mi fog történni velük. Ez kicsit felkészíti őket és a szüleiket – magyarázta Kövesi Tamás, aki hozzátette, úgy tudja, a pécsi klinikán ez az első ilyen jellegű kiadvány. Kiemelte azt is, hogy a szülők továbbra is kapnak hivatalos tájékoztató dokumentumot, a mesekönyv csak egy plusz, a gyerekeknek is érthető segítség.

Benkovics Barbara lapunknak elmondta, a könyv arról szól, hogy Panni nevű főhőse három vele egykorú – még műtét előtt álló – gyermekkel találkozik, akiknek elmeséli saját operációjának történetét a betegvizsgálattól a hazaengedéséig.

– A történet a mi agyszüleményünk, melyhez találtunk egy olyan grafikushölgyet, aki remekül tudta ábrázolni az elképzeléseinket. Természetesen nem egy szépirodalmi műre kell gondolni, de arra reményeink szerint jó, hogy a gyerekek megtudják, mi vár majd rájuk, előre megismerik az orvosi eszközöket, és a műtő hangulatáról és légköréről is kialakíthatnak egy előzetes képet – fejtette ki az aneszteziológus.

Elmondta, a szülők és a gyerekek eddigi reakciói nagyon pozitívak voltak, sokat oldott az egyébként feszült műtét előtti légkörön, sőt kevesebb kérdés merült fel az altatással kapcsolatban. Hozzátette, a mesét ismerő gyerekek a könyv alapján már sokszor tudták, milyen lépésekre számítsanak a műtőbe vezető úton.”

A könyv célja a szerzők megfogalmazásában:

„Elutazni álomországba? Bizony ám!
Ez a könyvecske segítségül hívható, ha gyermekünk
műtetre, altatásra vár. Meseszerűen, a kisgyermekek
fantáziavilágát megragadva magyarázza el a
kórházban történő eseményeket. Könyvünk célja,
hogy Panni kórházi élményeinek elmesélésével
eloszlassuk a műtétet, altatást övező félelmet kis
betegeink és szüleik számára egyaránt.”

Dr. Kövesi Tamás és dr. Benkovics Barbara
PTE KK AITI Gyermekaneszteziológiai Tanszék

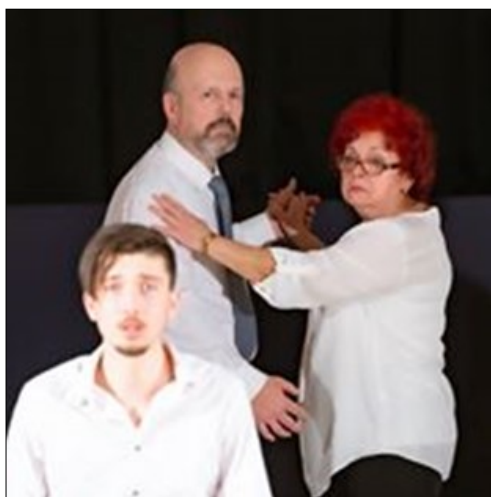
Hogyan kerültem a Nemzeti színpadára?

Kósáné Holecz Anna Mária

E-mail: kosane.anna@gmail.com

2019 decemberében ismét meghívást kaptunk, mi nyugdíjas orvosi könyvtárosok, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Könyvtárában tartandó kellemes, beszélgetős együttlétre. Ilyen alkalmakkor Vendéglátóink finom falatokkal, teával kávéval kínálnak, közben beszélünk kicsit magunkról.

Amikor rám került sor, megemlítettem, hogy újabb hobbink férjemmel a színjátszás. A Mányi Színjátszó Körbe járunk, és épp a Pajtaszínházi Szemlére készülünk a Nemzeti Színházba.

No, erre felkapták fejüket kollégáim, hogyan kerülünk mi Mányba, sorjáztak a kérdések, mikor és hol lehet látni előadásunkat, miről szól a darab, stb.

Kezdem a kályhánál: 11 éve költöztünk Budáról Bicskére, kertes házba. Bár Bicske kisváros, igen pezsgő kulturális élete van. Rengeteg szakkör működik a Művelődési Házban és a

Könyvtárban. Mi szeretünk festegetni, ezért a képzőművészeti szakkört választottuk, de férjem kerámiázik is. Mindig szerettük volna kipróbálni magunkat, vajon hogyan tudnánk megformálni egy szerepet, de helyben nincs színjátszó kör. Tavaly a szomszédos Mátyában volt dolgunk a Művelődési Házban, amikor megpillantottuk a felhívást, melyben színjátszó tagokat keresnek. Gondoltuk, itt a helyünk. Épp jött a rendező, Móka János (színész, rendező, logopédus, stb.), kedvesen beinvitált bennünket és elmondta, hogy épp a Költészet Napjára készül a társaság, József Attila korai verseiből és a Szabad ötletek jegyzékéből néhány szabadverssel. Ha szeretnénk részt venni, itt a lista, jövő hétre ezt, meg ezt gyakoroljuk.

Két előadásunk volt tavasszal, az egyik Mátyában a másik Bicskén. Mivel nagyon „ütős” a darab, igen nagy volt a sikere is. A rendezés szerint mi, a hét szereplő kottaállványok mögött ültünk, olvashattuk szövegeinket. Énekkel, nagybőgővel, hegedűvel. Énekesünk, Tókécs Veron gyönyörűséges, simogató hangján énekelte a Szivárvány havasán című népdalt. A bőgő és hegedű inkább effektnek kellettek.

Közben megpályáztuk a Pajtaszínházi Szemlét, amelyet megnyertünk, így mi képviseljük Fejér megyét. Itt más rendezésben, színpadon mozogva, szöveget kívülről tudva történt az előadás. Kaptunk egy mentor rendezőt is, ő Kozáry Ferenc színész-rendező a fehérvári Vörösmarty Színházból. Csodálatos szakember, humorral fűszerezve instruált.

Érkezett hozzánk azóta egy igazán jó hegedűs Zsámbékról. Mit gondoltok, mi a hivatása? Pszichológus! Olga nagyon nagy alázattal végzi a rábízott feladatot.

Január 25-én, fél ötkor léptünk színpadra, a Nemzeti Színház Kaszás Attila Termében. Természetesen izgultunk, hiszen a darab megkívánta a pontos, egymásra figyelő, koncentrációt igénylő előadást.

Szerencsére minden jól alakult! Nézőink hatalmas katarzis-élménnyel, profi előadásnak értékelték produkciónkat!

„Tölgyág” a japán virágrendezésben – Beszélgetés
Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnessel az
„Ikebana – A gyökerektől napjainkig” című kiállítás kapcsán
Közreadja: Dr. Gracza Tünde

Szerkesztőtársunknak – Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnesnek – sok-sok arca van; író, költő, szerkesztő, fotós, kiállítás szervező. Most éppen japán virágrendezőként mutatkozott be a Budapest belvárosában található Aranytíz Kultúrházban. Többször elhatároztuk már, hogy leülünk és ő elmeséli mi-mindennel foglalkozik. Ez eddig még nem valósult meg, hiszen nehéz őt utolérni. Hol Amerikában, hol Budapesten, hol pedig valahol útközben robog az autójával és intézkedik, művészekkel tárgyal, hintókereket faragtat, fotósokat igazít el, süteményt süttet egy kiállításra, vagy éppen Kossuth Zsuzsanna fürtjeit igazíttatja főkötője alá egy kiállításra készülve.

Évekkel ezelőtt e-mail címe varázsolt el. A nevének szótagjaiból összeolvasott „tölgyág” azonnal megragadott és magamban mindig így emlegetem Ágit. Szóval ezért ragaszkodtam ahhoz, hogy e beszélgetés címében is „ez” szerepeljen.

GT: Az ikebana a hagyományos japán virágrendezés művészete, szó szerinti jelentése „életben tartott virágok”. Mi motivál? Miért fontos számodra „életben tartani a virágot”?

TÁ: Amiért a szűkebb-tágabb környezetemben lévő minden élőlényt: növényeket, állatokat, embereket, vagy hogy egészen kitágítsam a kört: a Föld nevű bolygót, ahol mindannyian együtt élünk. Hogy mi motivál? Talán valami globális anyai szeretet, a gondoskodás igénye. Három gyermekkel és két unokával megáldva ez azt hiszem, érthető. De általában véve az Élet szeretete és tisztelete motivál leginkább. Az a rácsodálkozás, ami arra késztet, hogy egy letört faágat hazavigyek, mert meglátom benne lenyűgözően szép múltját, szomorú jelenét és reménytelen jövőjét, hacsak nem tartom életben – legalább egy fotón. Mert megérdemli. Minden ezen a teremtet világon megérdemli, hogy figyelmet szenteljünk neki, különben sosem értjük meg létezésének lényegét.

GT: Honnan jött a készítés ehhez?

TÁ: A készítés hamarabb jött, mint ahogy szükségét éreztem. Még tizenéves koromban találtam anyám könyvei között egy kis kiadványt, a címlapján találkoztam először a szóval: *Ikebana*. Kíváncsi voltam, mit jelent, ezért belelapoztam és a csodaszép, de eddig sosem látott, érdekesen elrendezett virágokat látva az a furcsa, megmagyarázhatatlan érzés kerített hatalmába, hogy nekem ezzel dolgom van. Aztán másfelé vezetett az Élet és csak úgy 10 évvel ezelőtt adott lehetőséget arra, hogy valóban dolgom legyen vele. Egy barátságnak köszönhetően ma már a mindennapjaim része lett ez a különleges élmény.

GT: Ez egyfajta filozófia. Nálad ez miben nyilvánul meg?

TÁ: Nagyon jól látod! A japán virágrendezés – ahogy a japán kultúra egyéb területét is említhetnénk –, jóval több, mint ami. Gondoljunk csak a japán kertekre, ahol az ember csak annyira nyúl bele a vad természetbe, amennyire feltétlenül szükséges ahhoz, hogy minél közelebb tudja hozni magához. Erre törekszik építkezésében is a nyitott folyosókkal, a nagy üveg felületekkel, amelyek mind-mind behozzák otthonukba a természetet. Gyakran alakítanak ki házi szentélyt, tokonomát, amely egy emelvény a falba süllyesztett mélyedéssel, falán képtekercs (szigorúan keret nélkül, ezzel sem korlátozva a tér, a természet határait), mellette a földön egy nemesen egyszerű ikebana. A japán ember végtelen szerénységét fejezi ki az az etikett szabály is, mely szerint a vendéget illik ennek a tokonomának háttal leültetni, nehogy kérkedésnek vegye a tokonoma tartalmának megmutatását.

A virágokkal, növényekkel való különleges foglalkozás is a természettel szembeni mélységes alázatuk kifejező eszköze. Azonnal felismerhetők a nyugati virágrendezés szokásaitól eltérő stílusjegyei: míg a nyugati stílus a tökéletes virágok, levelek sokszínű kavalkádját használja egy kompozícióban, többnyire szimmetriára törekedve, addig a keleti kultúra szabályait köve-

tő ikebana kevés anyaggal és üres terekkel dolgozik, harmonikus asszimmetriát létrehozva. Ennek köszönhető a rá annyira jellemző légies, szellős, elegáns, kifejező megjelenés. Gyakran alkalmaz bimbós virágot, rügyszakadó ágat, ugyanakkor sárguló levelet, száraz kérget is, ezzel szimbolizálva az örök változást, az élet körforgását. És ami számomra a legfontosabb jellemzője a japán virágrendezésnek: a harmónia, az egyensúly állandó keresése, amely a legszebb út a fejlődés felé.

GT: Van-e hatása az életedre?

TÁ: De még mennyire! Épp az előbb elmondottak hatását érzem, amikor alkotok. Kezdetben az „ide nekem az oroszánt is!” szellemében vágtam bele, mindent egy rendezésben akartam megmutatni. Érdekes volt felfedezni magamban, hogy minden segítség vagy képzettség nélkül is elég hamar kezdtem érezni a oda nem illő vagy túl markáns, harsogó színeket, anyagokat egy kompozícióban. Megértettem a „less is more” igazságát és erre ma már gyakran emlékeztem magam a virágrendezésen túl is, az élet minden területén. Mi ez, ha nem a fejlődés felé tartó apró lépések sora?

GT: Megváltozott-e az életed?

TÁ: Remélem. Vagyis hiszem, hogy minden nap változik és persze jó irányban! A japán virágrendezés szellemisége mindenhol körülölel, bárhol vagyok. A harmónia igénye életem része, mindenben erre törekszem. Jártamban-keltemben ösztönösen is próbálom kifejezésre juttatni ezt a törekvésemet. Az Ikebana egyik iskolája, a Sofu Teshigahara mester által 1927-ben alapított Sogetsu iskola hitvallása szerint bárki, bárhol, bármiből készíthet harmonikus alkotást, amellyel gazdagítja a körülöttünk lévő világot. Így történhet meg, hogy főzés közben

megváltoztatom a tervezett menüt, mert lenyűgöz egy zöltség tökéletes szépsége, vagy izgalmas megjelenése, így étel helyett alkotás lesz belőle. A Sogetsu iskola – melynek magam is követője vagyok – túllépett az autentikus ikebana szigorú szabályain, amely a japán családok lányainak kötelezően elsajátítandó ismeret, és utat nyitott a kreativitás és az alkotói szabadság előtt, én pedig igyekszem élni ezzel a lehetőséggel. Mégis, a legelvetemültebb anyagokkal (cintányérral, dobverővel, kályhacsővel vagy kopott korsóval) készült alkotásaimban is valahol mélyen ott gyökerezik az Ikebana egyik alaptörvénye, a három fő irány: a Shin, Soe, Hikae, vagyis az Ég, a Föld és közte az Ember egyensúlya. Ennek megtalálása a harmónia érzésével ajándékozza meg mindazokat, akik e csodálatos filozófia megismerésére vállalkoznak.

GT: Mióta készítesz ikebanát?

TÁ: Pontosan nem tudnám megmondani. Ahogy említettem, úgy tíz évvel ezelőtt találkoztam valakivel, akivel kezdetben csak szóban, írásban alkottunk, kiértékeltek egymás munkáját, tapasztalatokat cseréltünk. Aztán jöttek az óvatos próbálkozások. Talán emlékszik még valaki (én biztosan, mert nagyon nagy feladat volt számomra a készítés és a szállítás – Gyuláról Budapestre!), hogy Palotai Marika felkérésére néhány évvel ezelőtt az éves konferenciánk asztaldíszje volt az egyik kezdeti alkotásom. Azóta már egy kicsit bátrabban rendezek, bár nem sok alkalom adódik fejlődést segítő professzionális képzésen részt venni. Magyarországon még ma is kevesen ismerik és oktatják ezt a csodálatos művészeti ágat. Eddig magam is mindössze három alkalommal találkoztam autentikus japán ikebana készítővel. Először Budapesten volt alkalmam néhány évvel ezelőtt tanulni egy japán ikebana oktatótól. Másodszor szülővárosomban, Gyulán találkoztam valakivel, aki ugyan nem japán, de ezer szál fűzi Japánhoz. A Budapesten székelő Magyar-Japán Baráti Társaság főtitkára, Hajnal Krisztina járt városunkban az itt működő Japán-Magyar Baráti Társaság által szervezett japán napon, ahol élő bemutatást tartott az Ikebana egyik iskolája, az Ohara képviselőjeként. Harmadik alkalomként

néhány hónappal ezelőtt Los Angelesben, a Japán Arborétumban volt szerencsém egy workshopon részt venni, ahol autentikus japán mesterekkel együtt alkothattam. Végtelenül megtisztelő volt számomra az elismerésük, az ott készült rendezésem része a 2020. január 19-én Budapesten, az Aranytízben (Bp., Arany János u. 10.) nyílt, alkotótársammal közös kiállításunknak.

GT: Van-e példaképed?

TÁ: Amennyiben az ikebana készítőire gondolsz, igen! A már többször említett Sogetsu iskola alapítójának unokája, az idén 60 éves Akane Teshigahara, az iskola jelenlegi iemotoja, vagyis vezető nagymestere számomra maga a csoda. Talán, mert lenyűgöz monumentális méretű alkotásaival és profizmusával, ahogy bátran és határozottan nyúl az alapanyagokhoz és a végeredmény mindig frenetikus. Élmény nézni alkotás közben! Persze rajta kívül számos, különböző iskolát képviselő mester alkotása is ugyanúgy elvarázsol.

Visszatérve kérdésemre, valójában maga az ikebana által közvetített filozófia a példaképem.

GT: Köszönöm a beszélgetést!

Programok ▾ Jegyek Eseménynaptár Rólunk ▾ Galéria Terembérlet Oro kávézó Kapcsolat ▾ Aktuális ▾

Hozzászólások: 0

Kategória: Kiállítások/Képzőművészet

Olvasták: 170

Utoljára módosítva: 24 January 2020 13:26

IKEBANA - A gyökerektől napjainkig

A japán virágrendezés új értelmezése
Tőkés Zoltán és Tölgyesi Ágnes kiállítása

Átrium és Tánc Galéria

Megnyitó: 2020. január 19. 15.00

Tőkés Zoltán az Amerikai Egyesült Államokban, Tölgyesi Ágnes Magyarországon él, mégis folyamatosan összeköti őket a virágokkal, növényekkel való örömteli foglalkozás, annak is egy különleges formája, a japán virágrendezés: az ikebana. A kezdeti próbálkozások után azonban egyre merészebben nyúltak a témához, míg mára teljes szabadsággal alkotnak, látszólag eltávolodva az ikebana évszázados hagyományaitól, mégis minden rendezésükben megőrizve valamit azokból. Két alkotó, két egyéniség. Koruk, nemük, világlátásuk eltérő, mégis, minden alkotásukban közös, hogy üzenetük van. A rendezéseikhez használt anyagok és összeállításuk módja – készítőik reménye szerint – gondolatokat ébreszt a szemlélőkben és talán őket is alkotásra csábítja. Mert ez a céljuk! Hiszen az ikebana egyik iskolája, a sogetsu hitvallása szerint bárki, bármiből, bármikor képes esztétikus, akár művészi alkotást készíteni, mellyel gazdagítja a körülötte lévő világot.

Mivel a virágokból, friss növényekből készített alkotások élvezhetősége – minden gondos ápolás, odafigyelés ellenére – véges, ezért az alkotók fotókon örökítették meg közülük azokat, amelyeket másoknak is örömmel megmutatnak. Ezekből a fotókból láthatnak válogatást mindazok, akik megtekintik a kiállítást.

A kiállítás február 21-ig tekinthető meg hétköznapi 9-19 óráig, hétvégén programfüggő.

Meghosszabbítva március 14-ig!

A folyóirat célja:

Az Orvosi Könyvtárak folyóirat célja aktuális orvosi könyvtárosi, könyvtárszakmai és egészségügyi témájú információk közlése. Ezen belül megjelentet eredeti és összefoglaló közleményeket, beszámolókat, híradást ad szakmai képzési lehetőségekről, úti jelentéseket, MOKSZ tagkönyvtárakat érintő híreket közöl, valamint az orvos és könyvtáros szakma képző intézményeinek hallgatói számára publikálási lehetőséget biztosít, közli a hallgatók írásait, illetve azok kivonatát. A kéziratok elbírálásának, illetve elfogadásának joga a szerkesztőséget illeti. Az eredeti közlemények elbírálása peer-review rendszerben történik.

Kéziratok beküldése:

A kéziratokat a szerkesztőség a gracza.tunde@lib.pte.hu e-mail címen fogadja. Az eredeti közlemények Orvosi Könyvtárakban való publikálásának feltétele, hogy a cikk korábban még nem jelent meg és az Orvosi Könyvtárakhoz való benyújtással egy időben máshova még nem került beadásra, valamint a kézirat benyújtását valamennyi szerző jóváhagyta és a közlemény a Helsinki deklaráció (1975, revízió 2008) előírásainak megfelel.

Az eredeti közlemények szerkezete:

A címdoldalon magyar és angol nyelvű cím, szerző(k) neve és munkahelye(i) (a szerző neve mellett felső indexszel jelölve); magyar és angol nyelvű összefoglaló max. 80-80 szó terjedelemben, megfogalmazásában a közlemény lényegét megragadó és annak szerkezetét követő; magyar és angol nyelvű kulcsszavak (max. 4-4); rövidítések jegyzéke (angol nyelvű rövidítések lehetőség szerinti lefordításával); szöveg (bevezetés, cél, módszer, eredmények, discussio/megbeszélés); irodalomjegyzék (Vancouver stílus); táblázatok, ábrák; táblázatok és ábrák jegyzéke; levelező szerző elérhetősége.

A Szerkesztőség címe: 7624 Pécs, Szigeti út 12.

A megjelent közlemények tartalmáért a szerzők felelnek.

For the content of the articles the authors are responsible.

Készítette és fotózta: Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes

Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének
negyedévenként megjelenő hivatalos lapja
ISSN 2061-036X (nyomtatott)
ISSN 2061-0378 (online)
Honlap: <http://mokszo.org>
Facebook: <https://www.facebook.com/orvosikvtarak>
Kiadja: A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége
1125 Budapest, Diós árok 3.
Tel: +36 30 5888203
Szerkesztőbizottság:
Dr. Gracza Tünde
E-mail: gracza.tunde@lib.pte.hu
Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes
E-mail: tolgyag@bmkk.eu
Pogányné Dr. Rózsa Gabriella
E-mail: prg1971.05.29@gmail.com
Szerkesztőség címe:
7624 Pécs, Szigeti út 12.
E-mail: gracza.tunde@lib.pte.hu
Adószám: 18230082-1-42
Nyomtatásban megjelenik 50 példányban
DOI: 10.18424/OK.2020.1

